

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra křesťanské sociální práce

Mezinárodní humanitární a sociální práce

Barbora Červenková, DiS.

Humanitární katastrofy jako příležitost
k mezinárodnímu zločinu

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Ing. Mgr. Květoslava Princová, Ph.D.

2018

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně na základě použitých pramenů a literatury uvedené v bibliografickém seznamu.

V Olomouci dne.....2018

Vlastnoruční podpis

Děkuji své vedoucí práce Mgr. Květoslavě Princové, Ph.D. a PhDr., která mi ukázala, jak důležitá je trpělivost a pečlivost. Rovněž také děkuji PhDr. Mgr. Evě Kubičkové za cenné rady z oblasti mezinárodního práva. Dále bych chtěla upřímně poděkovat své rodině, Andree Bublíkové a Vítu Pavlůskovi, bez jejich rady a podpory bych práci ani studium nedokončila.

Anotace

Bakalářská práce se zaměřuje na identifikaci zločinů podle mezinárodního práva, které se během humanitárních katastrof odehrávaly. Tato práce se rovněž dotýká základů mezinárodního trestního práva, klasifikace křehkých států a přírodních katastrof. Závěrečné shrnutí poskytuje identifikaci zločinů podle mezinárodního práva v konkrétních případech přírodních katastrof.

Klíčová slova: zločin podle mezinárodního práva, zločiny proti lidskosti, identifikace zločinů, křehké státy, přírodní katastrofy, mezinárodní zločin.

Abstract

This Bachelor thesis focuses on the identification crimes under international law which occur during humanitarian crisis. We can find here the foundation of international criminal law, also like classification of fragile states and natural disasters. The final summary provides an identification of crimes according to the international law in the specific cases of natural disasters.

Key words: crimes under international law, crimes against humanity, crimes identification, vulnerable fragile states, natural disasters, international crime.

Obsah:

Úvod	1
1 Zločin	4
1.1 Zločin podle mezinárodního práva a mezinárodní zločin	4
1.1.1 Odpovědnost jednotlivce	6
1.1.2 Individuální trestní odpovědnost.....	7
1.2 Mezinárodní právo trestní	8
1.2.1 Kategorie zločinů podle mezinárodního práva	10
1.2.2 Římský statut	12
1.2.3 Zločiny proti lidskosti	14
2 Kritéria	16
2.1 Vymezení katastrof.....	16
2.1.1 Katastrofy	17
2.1.2 Přírodní katastrofy (Naturaly occuring hazards)	19
2.2 Zranitelné (křehké) státy vs. zaostalé rozvojové země	23
2.2.1 Specifické znaky zemí globálního jihu	25
3 Identifikace zločinů	28
3.1 Rohingšští uprchlíci.....	28
3.2 Dětsí vojáci a přírodní katastrofy	30
3.3 Kuba, Puerto Rico, Haiti, Nepál.....	31
Závěrečné shrnutí	35
Slovníček pojmů a zkratk.....	38
Použité zdroje.....	40

Úvod

Jedna z hlavních motivací pro sepsání této kompilace byla Lemieuxova studie z roku 2014, která zpracovala data z lednových událostí roku 1998 v Quebecu v Kanadě. Kvůli bouři a mrznoucímu dešti se během lednových dnů ocitla půlka Quebecu tři dny bez proudu. Cílem studie se pak stalo zkoumat vztah mezi altruismem a kriminalitou v důsledcích přírodní katastrofy (Lemieux 2014: 483 - 484). Na základě studie následně proběhla úvaha nad otázkou propojení humanitárních katastrof se zločinem v prostředí křehkých států, což vedlo k sepsání této práce.

V průběhu vzniku práce se hlavním tématem několikrát stala potřeba konkretizovat výše představený široký obsahový rámec. Zvolená kritéria, více rozepsaná ve druhé části práce, se tak stala nezbytnou součástí textu. Mezi kritéria můžeme řadit přírodní katastrofy, které proběhly ve státech, označených za křehké, či zranitelné. Z toho vyplývá, že se práce orientuje na lokality s často nestabilní vládou a legislativou. V návaznosti na definici zranitelných států, které jsou rovněž blíže rozepsány ve druhé části práce, navazuje vysvětlení zvoleného kritéria zločinů vnímaných mezinárodním prostředím. Hlavním důvodem pro volbu takto vymezených zločinů je optika, kterou je vidět širší rozměr práva v konkrétních státech při konkrétních zločinech. Zvolený úhel pohledu dává prostor k identifikaci konkrétních zločinů v situacích, kdy se lokalita střetne s událostí, kterou nedokáže svépomocí vyřešit. Mezinárodní přesah v tomto případě dává prostor pro úvahu nad možnými zločiny, které jsou v mnoha případech zakotveny i ve vnitrostátním právu daných lokalit. Význam práce však spočívá v o něco širším pohledu, kterým lze na události nahlížet. Mezinárodní právo pokrývá právě ty situace, kdy probíhá zločin, ale kapacita daného státu, na jeho identifikaci a postih z různých důvodů nestačí.

Zmiňovaný rámec této bakalářské práce je pouhým úvodem do široké problematiky, ve které se spojují zločiny a prostředí humanitárních katastrof. Zvolené téma dává velký prostor k výzkumu (viz Osofsky, Masten 2014: 1031) i ke sledování této myšlenky různými úhly pohledu, což na pozadí práce čtenář bezpochyby zaregistruje. Tato skutečnost není vnímaná jako nedostatek, naopak, je hodnocena jako příležitost vrátit se k tématu i v budoucnu.

Text s názvem *Humanitární katastrofy jako příležitost k mezinárodnímu zločinu*, je členěn do tří tematických celků. Na začátku je prostor věnován mezinárodnímu zločinu, tedy závažnému porušení právních norem v nadnárodním měřítku. Tyto kapitoly kladou důraz

na zpřesnění a vyjasnění hranic mezi mezinárodním zločinem a zločinem podle mezinárodního práva. Absence hranic dává prostor nejasnostem a zmatkům, rozhodnutí seznámit čtenáře s odlišnostmi a souvislostmi daných témat je považováno pro naplnění cíle práce za nezbytné, stejně jako vytyčení dvou kritérií blíže popsanych ve druhé části práce.

Druhá část představuje téma humanitárních katastrof se zaměřením na dvě kritéria, upravující prostředí katastrof: přírodní katastrofy a zranitelné státy.

Kritérium přírodních katastrof specifikuje rozsáhlou a komplikovanou problematiku humanitárních katastrof. Právě rozsáhlost a komplikovanost katastrof se staly hlavní motivací pro upřesnění prvního kritéria práce. Zločiny identifikované v mezinárodním prostředí, které jsou spojovány s lidmi zaviněnými katastrofami (viz Rwanda 1994, Jugoslávie 1991-2001, válečné zločiny apod.), jsou zpracovávány poměrně často (MTS pro Rwandu a bývalou Jugoslávii, OSN ve Rwandě, Sphere Project, apod.). Subjektivní vnímání přírodních katastrof a katastrof člověkem zaviněných, dávalo větší prostor katastrofám člověkem zaviněným. Z toho důvodu bylo spojení přírodní katastrofy a zločinů mezinárodního práva zajímavým a obohacujícím pohledem na věc.

Druhým vytyčeným kritériem je zaměření se na zranitelné státy, známé též jako země globálního jihu. Jmenované kritérium vzešlo z definic vzniku katastrof. Ve snaze porozumět událostem považovaným za katastrofy byla zmiňována zranitelnost určité lokality, a navíc byl vytyčený prostor prozatím upraven pouze na přírodní katastrofy a zločiny v mezinárodním prostředí. Úvahy nad definováním katastrof zvýraznily potřebu tematicky a místně ohraničit zkoumanou lokalitu. Na základě zranitelnosti lokality v prostředí katastrofy vznikla myšlenka zranitelných států, jako potřebného chybějícího kritéria.

Poslední třetí část pro čtenáře spojí teoreticky popsané mezinárodní zločiny s identifikovanými příklady případů, které proběhly ve zranitelných oblastech v průběhu přírodních katastrof.

Identifikované zločiny jsou rozděleny do třech kapitol, které popisují zločiny v konkrétních situacích. Závěrečná část je rozdělená tematicky podle jednotlivých zločinů, vymezených v rámci mezinárodního práva.

V závěru práce může čtenář nahlédnout do seznamu v textu uvedených zkratk. Doporučuji také seznam použité literatury, který je možný brát jako doporučenou literaturu pro obsáhlejší vhled do problematiky.

1 Zločin

První část práce si klade za cíl prezentovat konkrétní zločiny v mezinárodním trestněprávním kontextu s důrazem na relevanci k tématu. Jedná se o klíčové pojmy, nelze proto začít jinak, než vymezit mezinárodní zločin od zločinu podle mezinárodního práva. Důvodem potřeby definovat jmenované pojmy je především jejich časté zaměňování a to i v odborných textech. Abychom takovým situacím předešli, je nezbytné termínům věnovat níže zvolený prostor. Spolu již zmiňovanými termíny bude pozornost věnována také dvěma tematickým celkům, úzce souvisejícím, byť nepoměrně obsáhlejším než mezinárodní zločin, či zločin podle mezinárodního práva. Jsou jimi mezinárodní právo trestní a trestní právo mezinárodní.

1.1 Zločin podle mezinárodního práva a mezinárodní zločin

Při rozlišování zmiňovaných termínů nabízí Šturma vlastní výklad a následné shrnutí různorodých pojetí mezinárodního práva trestního. Kategorizuje toto odvětví mezi čtyři pojmy: mezinárodní zločiny, zločiny podle mezinárodního práva, mezinárodní právo trestní a trestní právo mezinárodní (Šturma 2002: 36-37).

Mezinárodní zločiny, (international crimes) jsou přisuzovány státům, naproti tomu zločiny podle mezinárodního práva, (crimes under international law) jsou řazeny k odpovědnosti jednotlivců, konkrétním osobám. Zločiny států, mezinárodní zločiny, či aktuálnější závažná porušení zásadních závazků k mezinárodnímu společenství, představují porušení závazků, které mezinárodní společenství považuje za nezbytné pro ochranu svých základních zájmů (viz Čl. 19. – Mezinárodní zločiny a mezinárodní delikty, Komise pro mezinárodní právo). Případnou újmu pak lze vidět v porušení zájmů mezinárodního veřejného pořádku či mezinárodněprávního řádu (Šturma 2002: 11-14).

Mezi zločiny podle mezinárodního práva a mezinárodními zločiny existují zásadní rozdíly, dle Šturmy však i určitá vzájemná podmíněnost a hluboká souvislost. Zásadní spojitost můžeme vidět i my v chování státu, za kterým je opomenutí či úmyslné jednání orgánů, které jsou spravovány konkrétními lidmi. Jinými slovy, za postihem státu v rámci mezinárodního zločinu je možné postihnout i konkrétní osobu, která se přičinila o to, aby její stát byl v roli porušitele normy (Šturma 2002: 15-16). Stíhání takového zločinu je věcí státu, na jehož území ke spáchání zločinu došlo. Za předpokladu, že by takový stát nebyl ochoten,

nebo schopen pachatele trestné činnosti stíhat – právo na stíhání této osoby má jakýkoli člen mezinárodního společenství (ČČK, Odpovědnost jednotlivců...). Trestně postižitelná je daná osoba za zločiny podle mezinárodního práva. Je nutno zdůraznit, že se jedná pouze o obsahovou adaptaci vnitrostátního trestního zákonodárství a o stanovení pravidel, které mají pomoci státům a soudům při stíhání pachatelů. Podle Šturmy by bylo neopodstatněné opomíjet, že v případě zločinů podle mezinárodního práva se jedná o nejzávažnější porušení pravidel ve věci ochrany míru, základních lidských práv a pravidel mezinárodního humanitárního práva (Šturma 2002: 15-17).

Rozdíly v chápání mezinárodního zločinu a zločinu podle mezinárodního práva se věnuje rovněž Lipovský ve svém vyjádření k revizní konferenci v Kampale ohledně zločinu agrese. Považuje používání obou termínů (mezinárodní zločin a zločin podle mezinárodního práva) za českou doktrínu a respektovanou terminologii. Pro lepší orientaci shrňme stručně rozdílnost a spojitost obou termínů. Lipovský vysvětluje mezinárodní zločiny jako akty státu, kdy za ně stát nese mezinárodní odpovědnost při porušení *ius cogens*. Zločiny podle mezinárodního práva připisuje k jednotlivcům stejně jako téma mezinárodně právní trestní odpovědnosti (Lipovský 2017: 12).

Šturma na tomto místě vyzdvihuje také potřebu a nutnost sdílení a řešení takového zločinu v rámci celého mezinárodního společenství, na základě principu univerzality. Případně, v takové situaci může nastoupit příslušný mezinárodní trestní soud či tribunál (Šturma 2002: 17). Za předpokladu, že jednotlivec nevykonává vůli státu, zločin se státu nepřičítá, doplňuje svými poznatky Malenovský (Malenovský 1993: 323).

Posledním pojmem ze Šturmy zmíněné čtveřice je tzv. trestní právo mezinárodní, kterým se „označují vnitrostátní normy trestního práva, upravující především místní působnost trestního zákona, popř. i další trestněprávní normy, které se týkají postihu trestních činů s mezinárodním prvkem nebo proti mezinárodním zájmům.“ (cit. dle Šturma 2002: 37)

Konkrétnější náhled na zločiny proti mezinárodnímu právu mohou poskytnout dva identifikační znaky těchto zločinů. První souvisí s institutem mezinárodní trestní odpovědnosti jednotlivce podle mezinárodního práva. Za druhý znak můžeme označit mimořádně vysokou závažnost a nebezpečnost protiprávního chování (Šturma 2002: 17). Dá se tedy říct, že kombinací orgánu (i v podobě jednotlivců) v roli státu a mimořádně nebezpečného protiprávního chování se před námi rozkryly znaky zločinů podle mezinárodního práva.

Zmiňovaná odpovědnost jednotlivce má poměrně složitější souvislosti. Pro představu do textu začleňme zmínku o různých okolnostech, které mohou nastat v chápání odpovědnosti jednotlivce.

1.1.1 Odpovědnost jednotlivce

Trestní odpovědnost vyplývá přímo z mezinárodního práva, ale na soukromé osoby se nevztahuje, jedná s jednotlivci v postavení orgánů státu, s osobami, kteří jednájí jeho jménem, nebo pod jeho záštitou (Šturma 2002: 17).

ČČK uvádí sedm zásad, jimiž lze sledovat odpovědnost fyzických osob. Má se jednat o zásady mezinárodního práva, které byly uznány v chartě Norimberského tribunálu. Původ formulace bychom pak mohli hledat v rezoluci Valného shromáždění OSN č. 117/2 Komise pro mezinárodní právo:

1. Každý, kdo spáchá čin, specifikovaný jako zakládající čin podle mezinárodního práva, odpovídá za něj a podléhá trestu.
2. Skutečnost, že čin není postihnutelný v rámci vnitrostátního práva dané země, nehraje v očích mezinárodního práva roli, zodpovědnosti ho nezbavuje. Stále jej považuje za zakládající zločin podle mezinárodního práva.
3. To, že pachatel činu, který zakládá zločin podle mezinárodního práva, jednal jako hlava státu nebo odpovědný vládní činitel, nezbavuje ho odpovědnosti podle mezinárodního práva.
4. Skutečnost, že někdo jednal podle příkazu své vlády nebo nadřízeného, ho nezbavuje odpovědnosti, pakliže měl možnost volby.
5. Každý obviněný ze zločinu podle mezinárodního práva, má nárok na spravedlivý soud
6. Jako trestné se v šesté zásadě vyjmenovávají zločiny podle mezinárodního práva, což jsou zločiny proti míru, válečné zločiny a zločiny proti lidskosti.

7. Sedmá zásada upozorňuje, že jakákoli participace na těchto zločinech je zločinem mezinárodního práva. (Odpovědnost jednotlivců...)

Několik slov na tomto místě bude věnováno principu mezinárodní trestní odpovědnosti a individuální trestní odpovědnosti. Přiblížení těchto termínů může doplnit mozaiku poznatků o trestní odpovědnosti jednotlivce a tím pomoci k snadnější orientaci mezinárodně-právních termínů.

1.1.2 Individuální trestní odpovědnost

K individuální trestní odpovědnosti se vyjadřuje i Šturma ve spojitosti s mezinárodním trestním soudem (MTS). Téma velice úzce souvisí s mezinárodním právem trestním i mezinárodním soudnictvím. Vzhledem k tomu, že vyčlenění tématu do každé ze jmenovaných skupin by mohlo mít za následek zbytečnou nepřehlednost a zdvojení informací, následuje část o odpovědnosti, která tato témata propojuje.

Mezinárodní trestní soud (MTS) a jeho význam při řešení politických a mezinárodněprávních problémů nelze zpochybňovat, dle Šturmy je třeba nezapomínat, že se rovněž jedná o trestní soud, který soudí nikoli státy, ale konkrétní jednotlivce. Šturma nabízí úvahu nad nedostatečností obecného vymezení skutkových podstat trestných činů a upozorňuje na důležitost zakotvení i dalších trestněprávních pravidel do mezinárodního právního prostředí. Obecně přijímaný princip individuální trestní odpovědnosti za zločiny podle mezinárodního práva považuje za princip, který v prostředí MTS stojí na prvním místě. V této souvislosti Šturma doporučuje nahlédnout do dokumentů Mezinárodního vojenského tribunálu v Norimberku, který princip výslovně uznává, rovněž také do dokumentů Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii v případě Tadić, který důležitost a existenci principu potvrdil. (Šturma 2002: 150 – 151)

V kontextu MTS, v němž se Šturma zmiňuje o spáchání zločinu jednotlivcem, rozepisuje podle čl. 25 odst.3 Statutu i další trestně postihnutelné možnosti zainteresovaných fyzických osob:

- a) osoba čin spáchala samostatně, společně s jinou osobou nebo prostřednictvím jiné osoby,
- b) nařídila, navedla či podněcovala jiného ke spáchání takového zločinu, který byl skutečně dokonán, nebo došlo k jeho pokusu,
- c) s cílem usnadnit spáchání takového zločinu se dopustila napomáhání, nadržování nebo jinak pomáhala při jeho spáchání či pokusu, včetně poskytnutí prostředků,
- d) jinak přispěla ke spáchání zločinu nebo jeho pokusu skupinou osob jednajících se společným záměrem. Přispění musí být úmyslné a musí (i) směřovat k podpoře trestné činnosti nebo zločinného záměru skupiny, nebo (ii) musí být provedeno se znalostí úmyslu skupiny spáchat zločin,
- e) pokud jde o zločin genocidia, přímo a veřejně podněcuje jiné k páčání genocidy,
- f) dopustí se pokusu o spáchání zločinu, který není dokončen vzhledem k okolnostem nezávislým na úmyslu. (cit dle Šturma 2002: 151-152)

Šturmová úvaha pokračuje kontrastem trestní odpovědnosti v rámci vnitrostátního práva a odlišnosti odpovědnosti v rámci mezinárodního trestního práva. Trestní právo obvykle postihne individuální čin určité osoby, který způsobil konkrétní, trestním právem popsany výsledek. Pokud vedle něj postavíme mezinárodní trestní právo se stejnou otázkou, dané právo stanoví odpovědnost za činy provedené systematickým způsobem v kontextu jednání více osob (Šturma 2002: 152).

1.2 Mezinárodní právo trestní

Trestní zákonodárství je mezi státy upraveno v kategorii mezinárodního práva trestního (MPT). Spadají sem právní úpravy postihující tzv. letecké pirátství, sabotáže v civilním letectví, reakce na demonstrativní útoky proti cizím zastupitelům, konzulům, diplomatům a orgánům mezinárodních organizací, spadá zde i protiteroristická kategorie (Čepelka a Šturma 2008: 185 - 186).

Bývají zde řazeny i úmluvy týkající se specifitějších aspektů mezinárodní ochrany lidských práv – ochrana před otroctvím, obchodem s lidmi a narkotiky (viz Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání z roku 1984).

Příkladem můžeme uvést i Ženevskou úmluvu o otroctví z roku 1929 a Úmluvu o potlačování obchodu s lidmi a využívání prostituce jiných (1949). Na poli narkotik jsou to pak Jednotná úmluva o omamných látkách (1961), Vídeňská úmluva o psychotropních látkách (1971) a Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami. Patří zde i smlouvy upravující potírání korupce a organizovaného zločinu (Úmluva o boji proti uplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích - 1997, Úmluva OSN proti korupci – 2003) a Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu – Palermo 2000) (Čepelka a Šturma 2008: 187-190).

Vzhledem k názorové různorodosti na MPT a zcela rozdílné skutkové podstatě jednotlivých pojetí nauky, vychází Šturma k jednoduchému závěru – navrhuje termín vůbec nepoužívat. Shrnutí a vlastní vymezení pojmů uzavírá vysvětlením, v němž mezinárodní právo trestní považuje za výlučně teoretický pojem s odlišným vývojem a různorodým obsahem v zahraniční i domácí nauce. Jednotlivé odlišnosti se dotýkají vývoje mezinárodního práva a z toho vyplývajících zločinů podle mezinárodního práva, mají tudíž stejný základ, rovněž mohou poskytnout rozšíření zločinů, které lze v pozdějších textech identifikovat.

Pokud podrobíme mezinárodní právo trestní stejně ostrému vymezení jako Šturma, dostaneme právo tvořené mnohostrannými mezinárodními smlouvami, které pro smluvní státy pouze stanoví povinnost vytvoření trestu, který bude zakotven ve vnitrostátním právu, a rovněž přípravy právních předpokladů pro postih takového jednání. Četnost smluv má za cíl také usnadnění spolupráce v boji proti určitým druhům trestné činnosti, jak dokazují např. úmluvy proti obchodu s lidmi a využívání prostituce, úmluvy na ochranu měny a obecně prospěšného zařízení, protidrogové úmluvy, úmluvy proti pornografii, na ochranu bezpečnosti letecké a námořní dopravy, protiteroristické úmluvy, úmluvy proti korupci a proti organizovanému zločinu (Šturma 2002: 36-39).

Mezinárodní právo trestní ve smyslu, jež preferuje Šturma, mluví o odpovědnosti stanovené četnými mnohostrannými smlouvami mezi národy. Jelikož není úmyslem této práce, reflektovat veškeré mezinárodně právní závazky jednotlivých zemí, zmíněných ve třetí části textu, je možnost využití mezinárodního práva trestního při identifikaci považována za nevyhovující.

V následující části budou přiblíženy rozdíly mezi zločiny podle mezinárodního práva a mezinárodními zločiny, dále se zaměříme na identifikace zločinů, relevantních pro text a nastavená kritéria.

1.2.1 Kategorie zločinů podle mezinárodního práva

Na základě kategorizace zločinů podle mezinárodního práva lze pozorovat spojitost se zločiny proti lidskosti a Římským statutem, což spolu se shrnutím významu kapitoly pro téma práce bude představovat konec první části práce.

Do první kategorie zločinů podle mezinárodního práva Šturma řadí zločiny proti míru (agrese), neboli zákaz použití ozbrojené síly. S ohledem na zvolená kritéria, není důvod rozepisovat tento zločin více než v základech.

Zločin agrese jako mezinárodně chápaný zločin proti míru je označení, kterému předcházela název *zločin podle mezinárodního práva*. Počátkem 20. stol. mnohé prameny zakazovaly užití síly agresivním způsobem. Ústředním bodem mezinárodního práva se zákaz použití síly agresivním způsobem se stal v reakci na druhou světovou válku (Šturma 2002 : 19). Dokládá to mimo jiné implementace zákazu použití síly agresivním způsobem a mírové řešení sporů, do cílů a zásad Charty OSN, konkrétně do článků 1 a 2 Charty OSN (Charta OSN). Relevantní prostor pro bližší seznámení se zločinem agrese poskytuje Mezinárodní soudní dvůr v rozsudku ve věci Vojenské a polovojenské v Nikaragui, Mezinárodní vojenský tribunál v Norimbergu a Tokiu, či Statutu Mezinárodního trestního soudu (Šturma 2002: 19).

Za legitimní výjimky Charta OSN považuje sebeobranu, kolektivní akce na ochranu mezinárodního míru a bezpečnosti prováděné pod mandátem RB (Lipovský 2017: 13). Doposud však není zločin agrese uchopen a definován cele (Šturma 2002: 19) a (Lipovský 2017).

Za další kategorii zločinů podle mezinárodního práva prezentuje Šturma vážná porušení základních lidských práv a pravidel moderního humanitárního práva. Šturma zmiňuje případ Barcelona Traction, který řešil Mezinárodní soudní dvůr (MSD). V rozsudku rozlišil ochranu při běžném porušení lidských práv, diplomatickou ochranu a ochranu proti porušování základních práv jednotlivce. Ochrana při běžném porušení lidských práv může přitom uplatnit pouze domovský stát občana (Šturma 2002: 19).

Posledním příkladem se liší apel na všechny státy. Jeden každý z nich má právní zájem na ochraně (závazky erga omnes). MSD v případě uvedl zákaz genocidy, otroctví a rasové diskriminace (Šturma 2002: 19).

Komise pro mezinárodní právo na druhou stranu upřesňuje, že ne všechna základní lidská práva mají tento charakter. Odpovědnost za jejich porušení je podmíněna a kladena do souvislosti se závažností danou rozsahem a masovostí (obsah kvantitativní).

Další podmínkou, jak píše Šturma, je obsah a právní povaha daného práva - aspekt kvalitativní (Šturma 2002: 19).

Komentované bylo porušení základních lidských práv, nikoli zmiňované pravidla moderního humanitárního práva. I v tomto aspektu je nutno zaměření práce omezit. Zvolené kritérium, vytyčující prostředí pro zločin během přírodních katastrof či po nich, v podstatě z větší části vylučuje ozbrojené konflikty, kterým se následující řádky věnují. Z důvodů ucelenějšího pohledu na zločiny podle mezinárodního práva je důležité nechat v textu zmínku o humanitárním právu a rovněž ji nepatrně rozvést.

Dá se tedy říci, že MHP, upravuje vedení a průběh ozbrojených konfliktů. (Fuchs 2007: 9) Rovněž chrání osoby, které se přímo, nebo již neúčastní akcí. Zároveň omezuje způsoby a prostředky používané k vedení války, jednoduše, aby strany konfliktu svévolně neohrožovaly osoby a majetek s konfliktem nesouvisející. Obzvláště pokud se z nepřátel mají stát opět spojenci¹ (Fuchs 2007: 10). Oficiální vyjádření Mezinárodního výboru Červeného kříže na adresu humanitárního práva zní: „Mezinárodní pravidla smluvního a obyčejového původu, zaměřená zvláště na řešení záležitostí humanitární povahy přímo vyplývajících z ozbrojených konfliktů mezinárodní, či vnitrostátní povahy.“ (cit dle MVČK 2002: 4)

Fuchs jasně uvádí, co předmětem úpravy humanitárního práva není, a to snižování vojenských operací, což dokládá i okruh adresátů norem. Rovněž je třeba zmínit, že mezinárodní humanitární právo neupravuje legalitu používání ozbrojené síly v mezinárodních vztazích. Neřeší otázku agresora a oběti, ani nevymezuje mantinely. Nelze ho také zaměňovat s mezinárodními lidskými právy, které chrání jednotlivce v každé době a vůči každé veřejné moci. U humanitárního/vojenského práva se setkáváme s obranou jednotlivců pouze při ozbrojených konfliktech a pouze proti nepřátelské mocnosti (Fuchs 2007: 10 - 11).

V současné době existuje dle Zbořila trojí legální použití ozbrojené síly. Jedná se o účasti na ozbrojených akcích, účast na ozbrojených akcích v rámci regionální organizace/výkonu individuální a kolektivní sebeobrany na základě rozhodnutí Rady bezpečnosti OSN. Tato právní úprava zahrnuje pouze členy OSN (David, Sladký, Zbořil 2006: 401 - 402).

¹ viz události ve Rwandě r. 1994

Šturma za moderním humanitárním právem spatřuje jisté humanitární minimum, které představuje společný článek 3 všech čtyř Ženevských úmluv na ochranu obětí válek. (Šturma 2002: 22)

- a) útoky na život a zdraví, zejména vražda ve všech formách, zmrzačení, trýznění a mučení,
- b) braní rukojmí,
- c) útoky proti osobní důstojnosti, zejména ponižující a pokořující zacházení,
- d) odsouzení a poprava bez předchozího rozsudku vyneseného řádně ustanoveným soudem, poskytujícím soudní záruky uznané civilizovanými národy za nezbytné.“

(Šturma 2002: 22)

Shrňme prozatím získané poznatky o zločinech podle mezinárodního práva. V zásadě se jedná o osoby jednající v postavení úředníků či s pověřením státu. Aktivita těchto osob porušují pravidla určená k ochraně míru a základních lidských práv, patří zde i zásady humanity v dobách ozbrojeného konfliktu. V rámci mezinárodního práva má každý jednotlivec individuální trestní odpovědnost, na základě níž je stíhán kompetentními vnitrostátními soudy, nebo mezinárodními trestními soudy (Šturma 2002 : 36).

1.2.2 Římský statut

Trestné činy, kterým se mezinárodní právo trestní věnuje, vyjmenovává a dále rozebírá Římský statut Mezinárodního trestního soudu, který byl Českou republikou ratifikován v roce 2008. (Čím je...) Sepsáním a následnou ratifikací daná země souhlasí s právní subjektivitou Soudu. Dále se ve čtvrtém článku druhé části, píše, že se takovýto stát zavazuje uznávat jeho funkce a pravomoci „na území kterékoli smluvní strany, na základě zvláštní dohody, na území kteréhokoli jiného státu.“ (Římský statut)

Důraz je kladen na princip komplementarity k národním soudům, na jehož základě Soud může rozhodovat v případech, kdy národní soud odmítá nebo nemá možnost případy řešit svépomocí. Je třeba brát v potaz i poznámku Červeného kříže, že princip jde stranou v případě, požádá-li Rada bezpečnosti OSN o zahájení stíhání (Mezinárodní trestní...). Jedná tak na základě kapitoly VII Charty OSN, která má název: Akce při ohrožení míru, porušení míru a činech útočných (Charta OSN).

Spolu s komplementaritou jsou s mezinárodní jurisdikcí spojeny principy personalita a teritoriality. V praxi to znamená, že se působnost soudu specifikuje na kauzy na území států,

kteře ratifikovaly Římský statut. (Mezinárodní trestní...) Římský statut je pro mezinárodně-právní pole tak důležitý, jako smlouva, která ustanovuje Mezinárodní trestní soud neboli ICC – International Criminal Court. (Čím je...) Jedná se mnohostranný mezinárodní dokument z roku 1998, který především definuje a kotví pravomoci Soudu, dále vymezuje trestné činy, které mu spadají do jurisdikce, a v neposlední řadě upravuje orgány soudu a procesní pravidla. Mezi jeho pravomoci bezesporu náleží stíhat trestné činy, které Český červený kříž i Římský statut v pátém článku druhé části označily za nejzávažnější (Mezinárodní trestní...) a (Rome Statute). Římský statut rovněž poskytuje výčet zločinů podle mezinárodního práva, jsou jimi zločiny genocidy, zločiny proti lidskosti, válečné zločiny a zločiny agrese (Rome Statute) a (David, Sladký, Zbořil 2006: 282).

Lze také sledovat ukotvení zmiňovaných zločinů v trestním zákoníku. Zde se setkáváme s vymezením trestných činů proti lidskosti, proti míru a válečnými trestnými činy. Pod trestnými činy proti lidskosti zákoník chápe genocidium, útok proti lidskosti, apartheid diskriminace skupiny lidí, založení, projev sympatií, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv, a svobod člověka, popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia (Trestní zákoník 40/2009, §400-§405).

Doposud nám byla představena myšlenka zločinů podle mezinárodního práva, pod které spadá dle MSD genocida, otroctví a rasová diskriminace. Římský statut hovoří o zločinech genocidy, zločinech proti lidskosti, válečných zločinech a zločinech agrese, což v podobném znění prezentuje i klasické pojetí zločinů podle mezinárodního práva inspirovaného Statutem Norimberského tribunálu.

Shrnuty byly i kategorie zločinů mezinárodního práva trestního, které předložil emeritní profesor práv na DePaul University v Chicagu, M. Cherifa Bassiouni. Byly jimi skutkové podstaty, rozčleněny do třech kategorií, podle závažnosti. Kategorie nejzávažnějších zločinů obsahuje např. válečné zločiny, mučení, zločiny proti lidskosti a genocidia. Druhá kategorie směřuje k terorismu a obchodu s drogami. Kategorie s méně závažnými činy v názvu sleduje příkladně poškozování podmořských kabelů nebo podplácení úředních osob ze zahraničí (dle Balšánek 2014: 5). Představen byl i konkrétnější náhled na mezinárodní právo trestní, a to prostřednictvím profesora Šturmy a jeho čtyř pojmů: mezinárodní zločiny, zločiny podle mezinárodního práva, mezinárodní právo trestní a trestní právo mezinárodní, citovaných výše (Šturma 2002: 61). Pro účel této práce je důraz kladen na prezentované závěry profesora Pavla Šturmy, jehož souhrnným závěrům bude pozornost věnována v následující kapitole.

1.2.3 Zločiny proti lidskosti

Šturma ve snaze uchopit a popsat skutkovou podstatu zločinů proti lidskosti vychází z návrhu Kodexu zločinů proti míru a bezpečnosti lidstva. Klauzule Kodexu obsahuje dvě obecné podmínky, podle nichž se určí, zda se jedná o zločin proti lidskosti. První podmínkou je nelidský čin spáchaný „systematickým způsobem“, je zde patrný apel na předem připravený plán, nebo politiku. Podmínkou doplňuje i rozsah, optika je zaměřena na situace s velkým počtem obětí, např. výsledek jednoho činu mimořádných rozměrů. Není proto možné za zločin proti lidskosti považovat izolovaný čin, vykonaný z vlastní iniciativy proti jedné oběti. Další podmínkou, ke které se Šturma vyjadřuje je spáchání zločinu za účasti organizace, nebo vlády. Obzvláště kriticky se staví k možnosti, že by zločin podle mezinárodního práva mohl spáchat jednotlivec, připouští možnost jednání v organizaci, pod určitými orgány, nelidské zločiny proti lidskosti, které by páchali osamocení jednotlivci, zamítá (Šturma 2002: 61).

Jistá výjimečnost zločinů proti lidskosti může být spatřována i v určité autonomizaci této kategorie zločinů, která není vázána na průběh války, jako třeba mezinárodní humanitární právo. Mezi konkrétní zločiny proti lidskosti Šturma řadí nelidské činy jako vražda, vyhlazování, mučení, zotročování a perzekuce z rasových, politických, etnických nebo náboženských důvodů, institucionalizovaná diskriminace (např. forma zákonodárných opatření) z rasových, etnických nebo náboženských důvodů, což je bod s dovětkem, kdy činnost vede k vážnému znevýhodnění části obyvatelstva. Výčet pokračuje zákazem svévolné

deportace nebo násilného přesídlení obyvatelstva a svévolným vězněním. Poslední tři skutkové podstaty zločinů nazývá Šturma jako relativně nové. Zakázané nelidské činy je možné spatřovat také v nedobrovolném mizení osob², znásilnění, nucená prostituce a jiné formy sexuálního zneužívání. Jako zločin proti lidskosti vidí znásilnění také statuty Mezinárodního tribunálu pro bývalou Jugoslávii a rovněž pro Rwandu. Poslední závažné zločiny jsou definovány jako jiné nelidské činy, způsobující těžké poškození fyzické či duševní integrity. (Šturma 2002: 61-63)

² Viz. Deklarace o ochraně všech osob před nedobrovolným mizením (1992, též regionální Meziamerická úmluva o nedobrovolném mizení osob (1994)

2 Kritéria

Dříve než se téma posune do závěrečné fáze, a to k identifikaci konkrétních zločinů v prostředí vybraných přírodních katastrof, bude pozornost věnována zvoleným kritériím - přírodním katastrofám a zranitelným (křehkým) státům.

V úvodu bude důraz kladen obecnému tématu humanitárních katastrof. Půjde o rámeček, do kterého bude vsazeno téma katastrof definovaných jako přírodní (natural). Přes rychlou zmínku o reakci na různé typy katastrof se téma rozvine do druhého bloku a představí problematiku nejvíce zranitelných států, známých též jako křehké (fragile states), či LDCs.

2.1 Vymezení katastrof

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky rozděluje katastrofy do třech hlavních skupin. První jmenovaná je přírodní či lidmi způsobená, druhé odvětví jsou krize vyvolané v důsledku válečného konfliktu a třetí nazývá dlouhodobou neboli komplexní a strukturální humanitární krizí (Základní přehled, MZV).

Podle EM-DAT (Mezinárodní databáze katastrof) i IFRC, jsou katastrofy humanitárního charakteru děleny podle prostředí vzniku do dvou hlavních skupin, z nichž jedna je přírodního rázu (natural) a druhá se označuje jako člověkem zaviněná (man-made) (General classification...).

Zajímavou úvahu rozvíjí Blaikie, nabádá k obezřetnosti při striktním rozdělování na přírodní (natural) a člověkem zaviněné (man-made) katastrofy. Z jeho praxe, pozorování a výzkumu vyvstává jasné upozornění, které různé rozdělení vyvrací. Ve své práci prezentuje závěry, jimiž poukazuje na vzájemnou propojenost a neoddělitelnou spojitost přírodních i člověkem zaviněných katastrof (Blaikie 2001: 5-6).

Pro potřeby práce jsou respektovány obě definované optiky, výše rozvinutou úvahu od Blaikie i obecnější a (s přihlédnutím k závěrům Blaikieho a Smitha), vágnější vymezení MZV a EM-DAT. Pohled Smitha na katastrofu a ohrožení není natolik vzdálený od Blaikieho ohrožení/nebezpečí (hazard), o kterém se zmiňuje, definuje v návaznosti na dopady katastrofy na přírodní prostředí (viz Smith 2004). Zastává podobný názor jako Blaikie, rovněž považuje striktnost kategorizace za problematickou. Avšak vidí zde ještě jeden rozměr, kdy na selhání technologií, úzce propojených se situacemi ohrožení vycházejících z přírodních jevů,

demonstruje propojenost události s dopady na životní prostředí.³ Ve své práci vidí jasnou spojnici mezi ohrožením životního prostředí, chudobou a zranitelností (Smith 2004: 9).

Hlavním záměrem této části je přiblížit velké téma katastrof, alespoň do relevantní míry ve vztahu k cíli práce.

2.1.1 Katastrofy

IFCR doplňuje ke katastrofě lidský rozměr. Používá obecný pojem humanitární katastrofa, pod který lze přiřadit i náhlou událost, vážně narušující funkčnost komunity nebo společnosti a způsobuje ztráty materiální, ekonomické, environmentální či na životech (Disaster preparedness...) a (Hagan 2005: 787). Takové ztráty komunitu nebo společnost paralyzují a překračují možnost společnosti/komunity pomoci si sama z vlastních zdrojů (Disaster preparedness...).

Podobnou myšlenku vyjadřuje i Smith, který podmínil katastrofu závažností a rozsahem události, např. když je velké množství lidí zraněno, zabito, či jinak vážně omezeno. Katastrofu dává jednoznačně do souvislosti s nebezpečím/ohrožením (hazard), rizikem (risk) a zranitelností (vulnerability), jimž je níže věnováno několik řádků. (Smith 2004: 12) O tom, že závažnost a rozsah krizové situace je nesporně důležitá, mluví také Greene. Katastrofu vysvětluje příměrem ke krizové situaci, která narušuje běžné podmínky k životu a způsobuje enormní utrpení v místě, kde probíhá. Svým rozsahem přesahuje schopnost zasaženého společenství vypořádat se s ní vlastními silami (Greene 2002: 110).

Smith detailně vymezuje nebezpečí/ohrožení (hazard), rizika (risk) a zranitelnosti (vulnerability) svou péčí o jednotlivé termíny navrhuje rámec (hranice), v jehož mezích staví svou definici a pojetí katastrofy. WHO (2002:11) vidí nebezpečí (hazard) jako přirozenou či člověkem zaviněnou (man-made) událost, která se, jak doplňuje Smith, může stát potenciálním ohrožením pro člověka (smrt, zranění, nemoc), statky (majetek, finance) a životní prostředí (ztráta flory, fauny, znečištění vzduchu). (Smith 2004:11-12)

Důležitým momentem je vymezení hranice rizika a nebezpečí/ohrožení (hazard). Smith připouští časté chybné zaměňování s hazardem. Pro svou práci představil riziko jako důsledek závislosti změny daného aktuálního ohrožení, jakousi pravděpodobnost, že nastane událost, kterou nebezpečí/ohrožení (hazard) představuje. (Smith 2004: 11-12)

³ Viz tabulka Figure 1.2 in Smith, K. (2004). Environmental Hazards: assessing risks and reducing disaster. Londýn: Routledge.

Posledním výše zmíněným termínem byla zranitelnost (vulnerability). IFRC ji prezentuje jako sníženou schopnost předvídat, odolat a zotavit se z dopadu přírodní nebo člověkem zaviněné katastrofy. (What is vulnerability?...) Smith ve své publikaci rozvíjí celý koncept zranitelnosti, který reflektuje šířku sociální a ekonomické tolerance v nebezpečné situaci. Mezi socioekonomické charakteristiky řadí chudobu, věk, příslušnost k pohlaví, životní styl a politické nastavení oblasti, diskriminaci, či hromadné násilí (Smith 2004: 8, 14 - 18). IFRC ve svém pojetí zranitelnosti učinila podobný závěr, vychází v něm ze sociální nerovnosti osob zastižených událostí nestandardních rozměrů. To, co Smith nazval socioekonomickou charakteristikou, IFRC pojmenovalo sociální stratifikací. Pod tímto pojmem schovává konkrétnější, v některých případech totožné rysy, jako společenské postavení, příslušnost k pohlaví, etnickou příslušnost, věk, sexuální orientaci, gravidita, to, že je osoba považována za migranta, člověka s handicapem apod. (What is vulnerability?...)

Červený kříž nabízí rovnici, která velmi přehledně ukazuje provázanost katastrofy se zranitelností dané lokality, jejími kapacitami a vzniklým nebezpečím. (What is...) Na základě výše uvedeného je možné rozumět všem proměnným, jedinou dosud nejmenovanou jsou zdroje (capacity). Smith termín vysvětluje opisem *přípravenost na katastrofu* (Smith 2004: 36). V rovnici Červeného kříže je veličina představena jako schopnost předvídat, být si vědom rizik, mít (učinit) preventivní opatření a být připraven k adekvátní reakci v rámci koordinace pomoci. Spadá sem rovněž nepřetržitý integrovaný proces aktivit na snižování rizika. Vyžaduje výcvik a logistiku stejně jako zdravotní péči a práci na obnově a rozvoji (**Preparing for..**) a (**Capacity**).

$$(Vulnerability + Hazard) / Capacity = Disaster$$

Z rovnice můžeme vyčíst, že spojení zranitelného prostředí s nečekanou událostí, na níž navazuje nedostatečná připravenost spolu s absencí, či nízkou dostupností zdrojů a kapacit, může vyústit v katastrofu. Rozměry, kterých katastrofa dosáhne, ovlivňují okolnosti, které událost provází, stejně tak povaha společnosti, či komunity, kde se událost stala (Walker, Maxwell 2006: 6).

Smith katastrofu (disaster) shrnuje do události, soustředěné v čase a prostoru, v nichž se komunita střetává s vážnými hrozbami a narušením základních funkcí, které jsou doprovázeny rozsáhlými ztrátami na majetku, životech nebo ztrátami v kontextu životního

prostředí. Řešení události často překračuje schopnost komunity vypořádat se se situací bez vnější pomoci. (Smith 2004: 13)⁴

V následující kapitole je vidět snaha o uchopení odlišných tipů katastrof vzniklých působením přírodního jevu.

2.1.2 Přírodní katastrofy (Naturally occuring hazards)

V předchozí kapitole byla vymezena katastrofa v obecném smyslu slova, následující část se zaměřuje na vágní⁵, ale přesto akceptovatelný typ katastrof⁶, a sice katastrofy přírodní. Katastrofy člověkem zaviněné budou rovněž zmíněny, ale v podstatně menším rozsahu v závěru kapitoly.

Mezinárodní humanitární právo upravuje utrpení v průběhu válečné situace, odpovědnost v situacích přírodní katastrofy byla specifikována až v letech 1919. Prezident italského Červeného kříže zorganizoval sepsání dokumentu o mezinárodní odpovědnosti za přírodní katastrofy (International Disaster Responce), o rok později byly myšlenky listiny prezentovány celému IFRC (Walker, Maxwell 2006: 29) Odpovědnost za přírodní katastrofy byla tím pádem vymezena v mezinárodním prostředí.

Česká geologická služba chápe přírodní katastrofu jako rychlý proces, který po sobě zanechal lidské oběti a škody na majetku. (Přírodní katastrofy...) K tomu, abychom se mohli bavit o konkrétních katastrofách definovaných jako přírodní je zapotřebí výčet, který pro účely práce budou převzaty z EM-DAT. Podle databáze do této kategorie patří následující podskupiny: geofyzikální, meteorologické, hydrologické, klimatické změny, biologické a extraterrestrial (General clasification...) Což je v českém prostředí známo pod pojmem mimozemské či katastrofy z kosmu, které zahrnují pád mimozemského tělesa apod. (Přírodní katastrofy...) ⁷

Geofyzikální skupinu vysvětluje EM-DAT termínem geologické nebezpečí, čili nebezpečí přicházející ze země. (General clasification...) IFRC obsah demonstruje na příkladech zemětřesení, erupce sopek, tsunami, sesuvy půdy a lavin. (Types of Disasters...) Smith si pro svou práci, v níž se věnuje ohrožením spojeným s životním prostředím, posuzováním rizik a teoriím o redukci ničivého dopadu katastrof, vybírá odlišné třídění.

⁴ Pro srov. Originál: „An event, concentrated in time and space, in which a community experiences severe danger and disruption of its essential functions, accompanied by widespread human, material or environmental losses, which often exceed the ability of the comunity to cope without external assistance.“ (cit dle Smith 2004:13)

⁵ viz Smith 2004: 11 a Blaikie 2001: 5-6

⁶ viz Ibid. a Ibid. a MZV ČR a General clasification

⁷ Pro srov. K. Smith 2004: 80-228

Zemětřesení jakožto náhlé pohyby v blízkosti vnějšího povrchu země řadí pod tektonické ohrožení (Tectonic Hazard), kde mu ve své práci věnuje samostatný prostor, stejně jako sopečné činnosti či pohybům zeminy (mass movements hazard), do kterých řadí zmiňované laviny stejně jako sesuvy půdy. (Smith 2004: 80-123)

Meteorologickou skupinu pak tvoří bouřky, cyklony, hurikány, tajfuny a extrémní horka. (Types of disasters...) Nebezpečné situace jsou způsobeny krátkodobými extrémními klimatickými a atmosférickými podmínkami, které trvají od několika minut do několika dní. (General clasification...) K nebezpečí, způsobeném silnými bouřkami Smith vytvořil tabulku, v níž mapuje doprovodné charakteristiky jednotlivých meteorologických úkazů spojených se silným větrem, včetně dopadů, které byly v návaznosti na tyto jevy rozpoznány. Tabulka byla převedena do češtiny a umístěna níže v textu, může přehledně doplnit zmíněné téma.

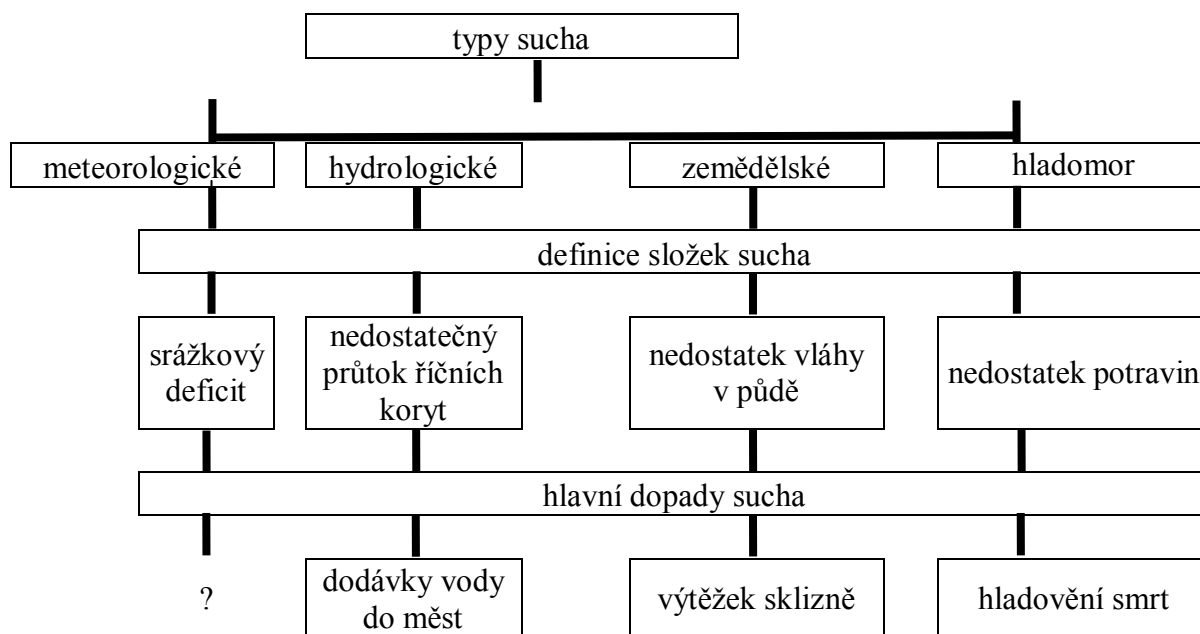
obr.č.1 Nebezpečí způsobené silnými bouřkami - hlavní charakteristiky a dopady (Smith 2004:143)

tropické bouřky	střednědobé bouřky			
tropické cyklony	tornáda	krupobití	zimní cyklony	sněhové bouře
Vítr	vítr	kroupy	vítr	sníh
děšť	pokles tlaku	vítr	děšť	led
bouře a vlny	vzestupný proud vzduchu	blesky	záplavy	ledovka
pobřežní eroze	poškození budov	poškození budov	sesuvy půdy	vítr
záplavy	ztráty v zemědělství	ztráty v zemědělství	pobřežní eroze	vánice
sesuvy půdy			poškození budov	přerušení dopravy
zvýšená míra slanosti			ztráty v zemědělství	poškození budov
poškození budov				ztráty v zemědělství
ztráty v zemědělství				
přerušení dopravy				

Výskyt, pohyb a distribuce povrchových a podpovrchových sladkých a slaných vod, může být příčinou dalších katastrof, a to hydrologických. (General clasification...) Mezi typické příklady patří záplavy a bouřky. (Types of disasters...) Sesuvy půdy a protržení hrází je možné chápat jako důsledek záplav či bouřek. Na druhou stranu ice jam, tedy nahromadění plovoucího ledu na řece, který brání odtoku a může zapříčinit záplavy, tání sněhu, déšť, bouřky a tsunami mohou být důvodem pro zvednutí hladiny řeky/moře (Smith 2004 : 195).

GLOF, Glacial Lake Outburst Flood, což se dá přeložit jako Výbuchy ledovcových jezer (Glacier hazards...). Sucho a lesní požáry řadí IFRC pod změny klimatické (Types of disasters ...). Suchu věnuje Smith velkou pozornost zvláště ve spojitosti s jedním z jeho důsledků – hladomoru. Sucho dále řadí mezi hydrologická ohrožení (hydrological hazards). Smith jej nazývá „plíživým nebezpečím“ (creeping hazard), důvodem je pomalý rozvoj a dlouhá životnost, budou-li postaveny vedle záplav nebo zemětřesení. Sucho dokáže decimovat napadenou krajinu i několik let, což má nezanedbatelný dopad na zemědělství a zdraví obyvatel dané lokality. Smith dále nabádá ke kritickému myšlení ohledně se suchem souvisejícího jevu - hladomoru. Bylo by podle něj krátkozraké vidět příčinu hladomoru pouze v suchu. Hladomor je katastrofa, při níž se setkalo více příčin (multi-casual). Jedná se o kulturní fenomén komplexní krizové situace, nepochybně zde patří nedostatek srážek a sucho tím způsobené, dále to však může být i chudoba, podvyživenost, znehodnocení životního prostředí, chudá vláda, etické nebo náboženské odlišnosti, rovněž občanská válka, či válka s jiným externím orgánem. Zajímavé je, že v některých obzvláště zranitelných oblastech je velmi obtížné odlišit počáteční stádia sucha od ostatních vyjmenovaných faktorů. (Smith 2004: 210-211)

Smith dále rozlišuje různé typy sucha, které velice přehledně znázorňuje diagram, který byl přeložen a rovněž vložen do práce (k nahlédnutí níže). Zaznamenává meteorologické (meteorological drought) sucho způsobené nedostatkem podzemní vody a vody v řekách z důvodů menšího počtu srážek, než je v daném období obvyklé. Druhým typem je hydrologické (hydrological drought) sucho vzniklé znatelnou redukcí přírodních toků nebo podzemních vod. Věnuje se také fenoménu zemědělského sucha a jeho dopadům na pěstování plodin, kdy půda vysychá a úroda nemá dostatek vláhy. Poslední typ, nad nímž se pozastavuje, nazývá suchem způsobujícím hladomor (famine drought). Smith připouští, že takové sucho může být občas důsledkem extrémního zemědělského sucha, které zničilo úrodu a tím znemožnilo velkému počtu lidí přístup k potravinám (Smith 2004: 212-215).

(cit dle Smith 2004: 213)

Kromě výše zmíněné typologie přírodních ohrožení (natural occurring hazards), které byly identifikovány výše (geofyzikální, meteorologické, hydrologické, klimatické změny), zaznamenává EM-DAT ještě typ biologický. Řadí mezi ně epidemie, zamoření hmyzem a jím přenášené nemoci (malárie, spavá nemoc apod.) V podstatě se jedná o nebezpečí způsobené živými organismy a jejich toxickými látkami (jed, plísně), případně chorobami, které přenáší. (General clasification...)

Druhá kategorie dělení katastrof, známá pod souslovím man-made (člověkem zaviněné), zahrnují konflikt, znečištění, průmyslové havárie a ničení

životního prostředí (Types of disasters...). Zároveň je dělí do tří bodů, a to nehody v průmyslu, v dopravě a databáze navíc zmiňuje také určité „nesrovnatelné nehody,“ pod něž zařazuje exploze, požáry apod. (General clasification...) Smith sleduje propojení tohoto typu nebezpečí s používáním nebezpečných technologií i se sociálními determinanty, jako např. životní styl úzce ovlivňující zdraví člověka, či zneužívání omamných látek (Smith 2004: 227).

2.2 Zranitelné (křehké) státy vs. zaostalé rozvojové země

Již v úvodu celé části o kritériích byl zmíněn závěr, čili nutnost vymezení křehkých (zranitelných) států. Enarson publikoval výsledky průzkumu World Bank, jež uvádějí, že asi 95 % lidí zemřelo na následky katastrofy, z toho 66 % osob žilo v podmínkách těch nejchudších zemí světa (True 2013: 80); jedná se o jasný podnět ke stanovení kritéria zranitelných států. Úvod kapitoly seznamuje s vývojem označení zranitelných zemí a specifickými znaky, kterými se dané země vyznačují, závěr poté prozradí, jaké konkrétní země byly zvoleny pro identifikaci zločinů ve třetí části.

Slovní spojení *rozvojové země* začalo být používáno v roce 1964 během Konference OSN pro obchod a rozvoj (*United Nations Conference on Trade and Development, UNCTAD*) v Ženevě (Dušková, Martinák 2011: 278) a (Harmáček 2016:11). Označení vystřídalo, dle Horkého, dříve vcelku rozšířené pojmy jako „nerozvinutý nebo „zaostalý“. Touto úpravou se setkáváme s ostrým vymezením vůči podobným termínům, užívání adjektiv „nerozvinutý“ nebo „zaostalý“ v souvislosti s nějakou konkrétní zemí či oblastí bylo označeno za nekorektní a stigmatizující. Horký zaznamenává i jisté překonání pojmu *rozvojové země*, považuje za aktuální vhodné označení země globálního jihu (Horký 2010: 14). Dušková a Martinák upřesňují takto nazývané země z geografického úhlu pohledu na státy severní a subsaharské Afriky, některé státy východní a jihovýchodní Evropy a většinu států Latinské Ameriky a Asie. (Dušková, Martinák 2011: 279) Výše zmíněné formulace lze rozšířit o označení anglického ekonoma Paula Colliera, který je ve své knize „Miliarda nejchudších“ pojmenoval jako „Afrika +“ (Collier 2009: 23).

Harmáček ve své práci zmiňuje rozdílnou klasifikaci mezinárodních orgánů a institucí, odlišná kategorizace vede k výčtu odlišných zemí v rámci nejchudších států světa. Klasifikace Světové banky LIC je známá pod významem zemí s nízkým příjmem, spolu s Mezinárodním měnovým fondem užívá rovněž zkratky HIPC, název pro vysoce zadlužené chudé země. Rozvojový program OSN jmenuje země s nízkou úrovní lidského rozvoje a sama OSN vytvořila LDC. Rozvineme-li myšlenku mezinárodně užívaného termínu Least Developed

Countries (LDCs), dostaneme ekonomicky nejslabší, nejméně rozvinuté a nejchudší země světa. Harmáček předkládá závěry UN DESA, dle kterého tato kancelář OSN věnující se udržitelnému rozvoji, považuje za LDCs čtvrtinu politicky nezávislých států světa (Harmáček 2016: 10-11) a (UN Department...). Na jiném místě Harmáček uvádí závěry UN-OHRLLS z roku 2013, kde tato podpůrná kancelář generálního sekretariátu takto identifikovala k roku 2013 čtyřicet šest států s tím, že ze subsaharské Afriky pocházelo třicet čtyři států, z Asie čtrnáct států (do čísla je započítáno i šest ostrovů a souostrovních států v Tichomoří) a jeden z Latinské Ameriky (Harmáček 2016: 10) a (About UN-OHRLLS...). Česká rozvojová agentura uvádí, že ve státech, jež nazývá „křehké,“ žije přibližně 1,5miliardy lidí (Kaplan 2017).

Křehkost je dle Wennmanna většinou chápána jako něco lehce zlomitelného, zničitelného, náchylného nebo zranitelného. Fenomén křehkosti na státní úrovni můžeme vidět v různých formách selhání státu - neschopnost poskytovat základní služby. (Wennmann 2010:8) Organizace pro hospodářskou spolupráci považuje za negativní důsledky křehkosti států především rozpad institucí, vysídlení a větší pravděpodobnost vzniku humanitární krize. Křehkost vidí zvláště v kombinaci rizik a ohrožení, které určitý stát, společenství či systém není schopen zmírnit (States of...).

Termín křehký stát (fragile state) se dle Wennmanna stal v současnosti běžným způsobem, jak nazývat země globálního jihu, i když se termín obsahem dotýká zemí jak s nízkým, středně velkým, tak zemí s vysokým příjmem (Wennmann 2010: 8). Podobnou názorovou shodu můžeme vidět u DFID, v publikaci, kde se zaměřuje na potřebu větší efektivity při práci s křehkými státy. Zaznamenává své pojetí fragile states, v níž stejně jako Wennmann připouští, že v určitých ohledech je křehká většina zemí globálního jihu. Práce DFID za křehké státy (fragile states) považuje státy, jejichž vláda nemůže nebo nechce poskytovat základní služby pro své obyvatele. Územní kontrola, bezpečnost a ochrana, schopnost řídit veřejné zdroje, poskytování základních služeb a schopnost ochrany a podpory systému fungování nejchudších obyvatel jsou dle DFIT nejdůležitější funkce státu. (DFID 2005: 7)

Následující kapitola zaznamenává specifické znaky zemí globálního jihu, obzvláště v souvislosti s jejich zranitelností.

2.2.1 Specifické znaky zemí globálního jihu

Specifickými znaky, které Kuna označil za pevně spjaté s nejzranitelnějšími zeměmi světa, jsou chudoba, možnost války, negramotnost, epidemie, vysoká úmrtnost novorozeňat, nízká míra socioekonomického rozvoje a střední délka života. Doplnění sleduje ve zmínce o pravděpodobnosti koloniální minulosti (Kuna 2004). Po bližší rozvaze nad konkrétním výčtem je více než vhodné poznamenat, že samotná existence problému nevysvětluje hlavní příčinu. Příčinu vysvětluje a objímá až rozsah dané příčiny. Příkladem pro toto tvrzení může být Portugalsko, kde by dle Vincourka mělo být stále 15 % obyvatel negramotných navzdory tomu, že se o rozvojovou zemi nejedná (Vincourek 2008).

Konkrétní specifika vidí v zemích globálního jihu i velké vlivné mezinárodní organizace, např. OECD, která hraje důležitou roli v koordinaci hospodářské a sociální politiky 30 členských zemí, titulovaných průmyslovou vyspělostí a demokracií. Nabízí dvě níže popsaná kritéria, podle kterých LDC vnímá. (Základní informace...) První z nich je výše příjmu země na základě informací od Světové banky o hrubém národním důchodu. Druhým bodem je vysoký index ekonomické zranitelnosti. Tento termín využívá také OSN, pro hodnocení zemí přijala stejné indikátory jako OECD. K hodnocení nejméně rozvinutých zemí používají tři kategorie, do nichž patří hrubý národní důchod menší než 905 \$, dalším je nízký index lidských zdrojů (míra podvýživy, úmrtnost dětí pod 5 let, gramotnost a množství studentů v sekundárním vzdělávání) a poslední kategorií je ekonomická zranitelnost. (OECD...)

Světová banka (World Bank Group) bere jako hlavní indikátory národní důchod (HDP/GNI). Označení zemí jako rozvojové si zaslouží ty, jejichž příjem dosahuje nízkého (nižší než 1,045\$), či nižšího středního (1,045 – 4,125 \$) příjmu. Tento model zahrnuje dle Světové banky 82 zemí na celém světě (World Bank Group).

Při klasifikaci Mezinárodní měnový fond používá třech základních kritérií. V prvním bodě se ztotožňuje se Světovou bankou a OECD, i Mezinárodní měnový fond zde má vyšší hrubého národního důchodu. Druhá a třetí zvažují a posuzují diverzifikaci vývozu a míru zapojení se do globálního finančního systému. Taková kategorizace řadí mezi země globálního jihu i ty státy, jež v jiných identifikacích rozvojovými zeměmi nejsou (IMF).

Vztah mezi nedostatečnou kapacitou a nedostatkem vůle, jako hlavní dva charakteristické typy DFID, přehledně zpracovává tabulka umístěná níže.

Rozdíly mezi (politickou) vůlí a kapacitou (zdroji)		
	Zdroje (Capacity)	Vůle (Willingness)
Státní autorita pro poskytování bezpečnosti a ochrany	- absence mezinárodně uznané suverenity - z důvodů velké rozlohy stát nedokáže kontrolovat vlastní vnější hranice	- jedna či více skupin jsou systematicky ohrožovány a není jim záměrně poskytována ochrana státem
Efektivní politická moc (výkon)	- exekutivní státní moc není kontrolována oficiálními ani neoficiálními způsoby - absence efektivního (nějakého) způsobu politické participace	- určité skupiny obyvatelstva jsou účelně vylučovány z politického prostředí
Ekonomický management (správa)	- slabé nebo částečné nástroje finanční správy (rozpočtový cyklus, plánovací procesy)	- neprůhledné hospodaření se zisky z těžby státních přírodních zdrojů
Administrativní kapacity pro zajišťování služeb	- příjmy z vybraných daní jsou menší než 15 % HDP	- přístup k veřejným službám je pro určitou skupinu obyvatel či určité regiony záměrně omezován

(cit dle DFID 2005: 8)

Většina zemí globálního jihu spadá podle DFID do čtyř kategorií s nadsázkou pojmenovaných good performer, week but willing, strong but unresponsive a week-week. Do první skupiny spadá stát disponující kapacitami i politickou vůlí udržet rozvojové partnerství s mezinárodním společenstvím. Druhá kategorie představuje státy s omezenou kapacitou či prostředky. Státy, které mohou působit represivně, staví DFID do třetí kategorie s tím, že poslední oblastí jsou státy, kde politická vůle i institucionální kapacity jsou prostředím a výzvou k rozvoji. (DFID 2005: 8)

Harmáček ve svém souhrnu kritérií z dat UN DESA považuje za kritéria k identifikaci LDC nízké příjmy (hrubý národní důchod na obyvatele) a slabé lidské zdroje (podíl podvyživené populace, míra úmrtnosti dětí mladších pěti let, gramotnost u dospělých a zápisy do středních škol). Následuje ekonomická zranitelnost, která figuruje na třetím místě a čtvrté místo obsahuje velikost populace. (Harmáček 2016: 15-20)

Ve své publikaci Fragile States z r. 2016 OECD uvádí zranitelnost do souvislosti s násilím. OECD prezentuje názor, v němž právě kombinace sesbíraných charakteristik státu

vytvoří jeho zranitelnost. Rozhodující charakteristiky vidí ve zvýšené míře rizika, které je doprovázeno neschopností vyřešit či zmírnit zmiňovaná rizika, dále v nedostatečné kapacitě v otázkách zvládnání náročných situací v rámci státu, absenci systému a/nebo komunity, která by obstarávala správu území. Druhou větví, která podněcuje zranitelnost jsou jevy jako násilí, zrušení institucí, přesídlování obyvatel, humanitární krize nebo jiná krizová situace. OECD rozeznává pět rizikových oblastí (ekonomickou, životního prostředí, politiky, bezpečnosti a oblast sociální), které ve spojitosti s nedostatečnými zdroji společnosti v přímě úměře podporují zranitelnost státu (States of fragility 2016).

3 Identifikace zločinů

V této poslední části je prostor vyčleněný pro zpracování cíle práce, tedy na identifikaci zločinů, ke kterým dochází v případě nepřehledných situací během humanitárních katastrof. Motivací pro tuto kompilaci se stala Lemieuxova studie, která byla zmíněna v úvodu práce. Lemieux věnoval pozornost událostem tří dnů, kdy v kanadském Quebecu z důvodů přírodní katastrofy, nefungoval elektrický proud. Za cíl studie považoval Lemieux výzkum vztahu mezi altruismem a kriminalitou. Studie předkládá závěry, kde prezentuje, že se během této situace vyskytly v záznamech policie násilné útoky, krádeže automobilů a jiné drobné krádeže včetně výtržnictví (Lemieux 2014: 484).

Na základě této studie byl vytvořen záměr zjistit, zda lze najít spojitost mezi zločiny v měřítku mezinárodního práva, přírodními katastrofami a nejvíce zranitelnými (křehkými) státy světa.

Text je členěn do tří tematických okruhů. Jednotlivé kapitoly jsou propojeny určitým zločinem, který se v místě zranitelného státu vyskytoval. Prostředí zranitelných států a identifikační znaky takového prostředí i jeho zranitelnosti byly představeny v předchozím textu. Státy (Haiti, Bangladéš a Myanmar/Barma), za jejichž hranicemi probíhala přírodní katastrofa, během které byly identifikovány níže popsané zločiny, spadají dle optiky OECD do zranitelných států (States of fragility, 2016). Organizace Found for Peace prezentuje Fragile States Index, ve kterém za zranitelné země (kromě jmenovaných) uvádí rovněž Nepál a Bahamy (Messner, 2018).

3.1 Rohingští uprchlíci

Na příkladu rohinghských uprchlíků bude demonstrováno hromadné znásilňování, genocida a hromadná etnická čistka.

Helen Benedict ve spolupráci s Columbia University Press napsala publikaci o možnosti vyrovnat se se sexuálním napadením. Velmi přehledně a jasně zde zpracovává dopady aktu znásilnění na psychosomatiku oběti, stejně tak jako dopady, které tento akt má na příbuzné oběti. Publikace se věnuje znásilnění v kontextu Anglie a New Yorku, kde spisovatelka působila. Pro probírané téma poslouží pouze na ujasnění, co se za znásilnění považuje. Benedict pro potřeby své práce považuje za znásilnění „jakýkoli sexuální akt, k němuž je člověk přinucen násilím.“ (cit dle Benedict 2003:27) Pro bližší demonstraci, Česká

republika se ke znásilnění vyjadřuje §185 trestního zákona (Zákon 40/2009 Sb.), kdy za pachatele považuje toho, kdo „jiného násilím nebo pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti.“ Specifickou sankci má páchaní obdobně sexuálně motivovaného činu na dítěti, se zbrání, pokud osobu zraní/usmrtí, či pokud čin způsobí ve vazbě/zabezpečovací detenci/ve výkonu apod. Popisovaný fenomén znásilnění je vnímán rovněž jako zločin proti lidskosti. (Šturma 2002:61-63).

Genocidium upravuje mezinárodní trestní právo již Římským statutem, či druhým článkem Konvence o genocidě. V tomto znění se jedná o systematickou a úmyslnou destrukci části nebo celé skupiny obyvatel. Důvodem může být etnicita, rasa, náboženství, příslušenství k národnostní skupině apod. (Genocide, UN)

První ze zmiňovaných katastrof bude níže popsána hrozící přírodní katastrofa rohinghských uprchlíků v Bangladéši. Situace v Bangladéši, jak ji popisuje vedoucí krizových programů (Head of Emergency Programmes) Marek Štys z oddělení RDD Člověka v tísni (ČvT, 2018), navazuje na úvahu a vymezení Blaikie a Smith. Zvláště pak na jejich jasný postoj, prezentující propojenost a neoddělitelnou spojitost člověkem zaviněných katastrof a katastrof přírodních (Blaikie 2001: 5-6) a (Smith 2004: 9).

Hlavním důvodem obav, že ohrožení přeroste v katastrofu, plyne dle Štys, z propojení velkého množství uprchlíků ubytovaných v provizorních prostorách z bambusu a igelitu, které jsou umístěny v záplavové oblasti Bangladéše, a nadcházejícího monzunového období. „Všichni vědí, že ten problém přijde a možná z toho bude katastrofa, to záleží na tom, jestli se oblastí proženou i cyklony. Ale i když to budou monzuny standardního rozsahu, přinese to obrovské problémy. Pokud to budou velké záplavové monzuny, bude to katastrofa.“ (Štys in Kubátová 2018) Následně se Štys vyjadřuje i k ohrožení souvisejícího se sesuvy půdy: „...Oblast, kde se nacházejí uprchlické tábory, je pravidelně zaplavovaná a ta údolíčka se v podstatě promění v řeky a rybníky bahna. Druhým problémem pak budou velmi pravděpodobné sesuvy půdy, kdy se hlína na odlesněných stráních a svazích neudrží a bude padat. Nemluvě o tom, pokud by do táborů přišel tajfun nebo cyklon, ten by mohl způsobit opravdu masové ztráty na životech.“ (Štys in Kubátová 2018) Podobně zní i stanovisko UNHCR, které pro UN prezentoval Filippo Grandi. Zdůraznil také, že se v současnosti jedná o největší množství uprchlíků na světě. Ohrožení nadcházejícím monsunovým obdobím v hovoru pro OSN Grandi reflektoval obdobně jako Štys. (Causes of...)

Kubátová zasazuje počátek vln migrace rohingských uprchlíků do srpna 2017. Systematická perzekuce muslimské menšiny a vnitřní přesídlování v rámci Barmy vygradovalo v útok rohingských povstalců na barmskou policejní stanici, odvetný útok většinové společnosti Myanmaru a posléze v masivní útoky. (Kubátová 2018) Státní úřady v Barmě považují tuto menšinu za nelegální přistěhovalce. Běžné bylo omezování a upírání základních lidských práv, omezování přístupu ke zdravotní péči, pracovním příležitostem, či docházce do škol. (Kdo jsou...) Mezinárodní pozornosti se perzekuce dočkala až po drastických akcích ozbrojených skupin, dodává odborník Evropské komise v oblasti humanitární pomoci Cees Wittebrood, který na své poslední misi, před odchodem z ECHO působil v uprchlických táborech Rohingů. (Žižková 2017)

Ve svém článku publikovaném newyorským deníkem The New York Times tlumočí reportér Jeffrey Gettleman zážitky rohingské ženy popisující hromadné znásilňování a vraždy mužů, starších lidí a nejmenších dětí. (Gettleman 2017) Poté co bylo bezmála 200 rohingských vesnic spáleno, označila OSN situaci v Barmě za etnickou čistku. (Peçanha, White 2017) Vedoucí oddělení Amnesty International pro uprchlíky a migranty považuje barmské události za režim apartheidu. (Bangladéš/Barma...) Podobné informace o páchaných zločinech poskytuje i lidsko-právní organizace Amnesty International, která výše popsané události hodnotí jako zločiny proti lidskosti. (Kdo jsou...) Anglikánský arcibiskup Desmond Tutu a bojovnice za lidská práva Malala Yousafzai se stali signatáři dopisu, ve kterém varují před potenciálním ohrožením, kdy etnické čistky mohou vyústit v genocidu. (Beech 2017). Ze strachu před etnickými čistkami zvolilo téměř 700 tisíc Rohingů útěk přes hranice do Bangladéše. (Kubátová 2018)

Celá kauza je zmiňována zvláště proto, že poskytuje přesný souhrn mezních bodů bakalářské práce. Narážíme zde na ohrožení vzniklé lidskou rukou, které se mění v katastrofu v konfrontaci s přírodním elementem – monzunovým obdobím Bangladéše. Další hranicí je vnímání práva. Za masakr ve vesnici Indin bylo odsouzeno, dle Aktuálně.cz, sedm barmských vojáků. Na druhou stranu k plánu komplexnější etnické čistky, ze které Barmu OSN podezřívá, se Barma nevyjadřuje. (ČTK, 2018)

3.2 Děťští vojáci a přírodní katastrofy

Druhý identifikovaný zločin rozvíjí výše zmíněné znásilňování žen, Osofsky a Masten ve své práci prezentují výsledky tématu dopadu katastrof na děti různého věku a jejich rodiny (Osofsky, Masten 2014: 1030). Upozorňují rovněž na to, že přírodní katastrofy jako takové

představují pro výzkumníky velkou výzvu. Svá data sesbírali v prostředí různorodých katastrof, kdy příkladem mohou být různé, blíže v textu nespecifikované, války. Zde se centrem zájmu stali dětští vojáci. Dále zpracovávali politické konflikty a terorismus, hurikány a tsunami, stejně jako zemětřesení a záplavy. (Osofsky, Masten 2014: 1031)

Závěry, které publikují, se sice týkají problematiky dětských vojáků, zároveň se však dotýkají i fenoménu znásilňování a následné stigmatizace v komunitě, což lze pozorovat příkladně i v uprchlických táborech (viz UNHCR níže). Osofsky, Masten (2014: 1033) zde zkušenosti a z nich vyplývající patologie, které se stávají dominantní v projevech u dětských vojáků, blíže specifikují. Jednalo se o zkušenosti se znásilněním a zabíjením. Mladí lidé, kteří se podíleli na zabíjení, se projevovali více násilně, než ti, co za sebou měli znásilnění. Dívky navíc, dle Osofsky, Masten, prožívaly ještě sekundární trauma poté, co se vracely zpět do svých vesnic, jednalo se o stigmatizaci a následné vyčlenění z komunity, k čemuž se obdobně vyjadřuje i Save the Children (2010: 2).

Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, UNHCR, ve své evaluaci z roku 2002 potvrdilo, dle studie Michel o dopadu válečných konfliktů na dítě, že mezi zmapovanými uprchlíky jsou děti, které za sebou mají sexuální vykořisťování, či vojenské verbování. (UNHCR 2002: 5) Na tuto adresu pak evaluace dále uvádí, že uprchlické děti považují sexuální vykořisťování za nežádoucí avšak běžné chování. (UNHCR 2002: 13) Snad i z toho důvodu zařadila tato organizace ochranu proti sexuálnímu vykořisťování, zneužívání a násilí na dětech, označených za uprchlíky, mezi svých pět hlavních priorit. Vyjadřuje tím své stanovisko, kdy vyzývá vládu, která uprchlíky hostí, komunitu samu i humanitární organizace, aby přijali odpovědnost za tyto praktiky. Mezi nástroje své politiky jmenuje zdravotní péči, psycho-sociální podporu, opatření k zajištění bezpečnosti obětí/přeživšímu a právní odškodnění. (UNHCR's 5 Priorities)

3.3 Kuba, Puerto Rico, Haiti, Nepál

Na pozadí přírodních katastrof, zemětřesení a hurikánů, byly ve výše zmíněných zranitelných státech identifikovány zločiny obchodování s lidmi a lidskými orgány. Možné cesty po transakci vedou do prostředí sex-byznysu, či na pomocné práce. Lidské orgány pak končí na černém trhu. Všechny výše jmenované zločiny spadají dle Šturmy a Mezinárodního tribunálu pro bývalou Jugoslávii a Rwandu do kategorie zločinů proti lidskosti. (Šturma 2002: 61-63)

Protokol OSN o obchodování s lidmi⁸, který současně působí jako doplněk k Úmluvě OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu, prezentuje dle Stříteckého první mezinárodní definici obchodování s lidmi. Protokol OSN tento trestný čin dělí do třech základních složek: (1) jednání (přeprava, najímání, přesun, zajištění dokladů, ukrývání), (2) použité prostředky (únos, podvod, hrozba, užití násilí, zneužití zranitelného postavení/moci..), (3) záměr vykořisťovat. Střítecký dodává, že v případě dětí jsou k identifikaci třeba pouze skutek a záměr. (Střítecký, Topinka 2013: 16)

Na základě shromážděných dat z výzkumu, který v ILO proběhl r. 2012, byla vytvořena statistika obětí nucené práce, moderního otroctví a obchodování s lidmi napříč zeměmi celého světa. Za nejvíce zranitelné oblasti s největším počtem obětí jsou dle statistiky považovány státy asijsko-pacifického regionu. (Statistics on...)

Na druhou stranu Jasmine Garsd podmiňuje obchod s lidmi nějakou závažnou krizovou událostí, takovou situaci považuje za ideální prostředí pro pašeráctví a obchod s lidmi. (Garsd 2017) Annalisa Enrile zahrnuje do krizové události ozbrojený konflikt, politickou nestabilitu a přírodní katastrofy. Toto perfektní podhoubí pro nezákonnou činnost tohoto typu podporuje extrémní zranitelnost takto postiženého obyvatelstva. (Enrile 2017) O'Day ke zmíněné zranitelnosti dodává další aspekty, které obchod s lidmi v průběhu katastrofy (zaviněné člověkem, či přírodní) podporují. Jsou jimi chaos, migrace obyvatelstva a zoufalství. (O'Day 2017)

Jasmine Garsd zveřejnila rozhovor s obhájkyňou práv obětí obchodu s lidmi, Allison Franklin, která byla sama vězněna a prostituována po tři léta. Vypovídá svědectví o ozbrojených skupinách, žijících se obchodováním s různými komoditami. Dává své zkušenosti z praxe do souvislosti s přírodní katastrofou na pobřeží New Orleans po hurikánu Katrina. (Garsd 2017) Na konci srpna 2005 zasáhl Floridu, Mexický záliv, Louisianu, Mississippi, Alabamu, východní pobřeží USA, Bahamy a Kubu hurikán Katrina. Na tuto krajinu měl devastující účinek (Hurricane Season 2005).

Hepburn ve svém článku komentuje Katrinu ve spojitosti s dalšími hurikány této oblasti, kterými byly Harvey, Irma a Maria (Hepburn 2017).

S ohledem na zvolená kritéria je pro práci relevantní zmínit oblast Puerto Rica, která byla poznamenána hurikánem Maria. Kromě obchodu s lidmi se při hurikánech oblast setkala s doprovodnými jevy jako migrace, narušení lokální infrastruktury, či neschopnost aplikace

⁸ Plným názvem: Protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména ženami a dětmi přijatý OSN jako konvence proti organizovanému zločinu (Protocol to prevent, suppress and punish trafficking in persons, especially women and children, supplementing the UN convention against transnational organized crime)

práv a nedostatečné, či žádné sledování dočasné platnosti vízových povolení pracovníků při procesech obnovy (Hepburn 2017).

Z prostředí po hurikánu Katrina se stala ideální destinace pro obchod s lidmi (Hepburn 2017). Franklin dodává, že prostředí s velkým počtem hurikánů, či jiných katastrof jednoduše z příležitosti udělalo zloděje. Jinými slovy, kde nastala produkce, tak se vytvořila i poptávka. (Garsd 2017) Kromě hurikánů na Západním pobřeží, lze do této teze připočítat také četné oběti monzunových dešťů v Indii. Přeživší lze rovněž zahrnout do zranitelné cílové skupiny, o kterou má černý trh zájem (Hepburn 2017).

Ve svém článku Garsd zaznamenává převážně obchod s lidmi za účelem sex-byznysu (Garsd 2017) Lucie Šídlová prezentuje sex-byznys jako označení pro celou škálu prostředí, ve kterém je možnost obdržet erotické služby. Dělení erotických služeb rozpoznává dvojí: kontaktní a nekontaktní. (Šídlová in Kutálková, Kolbová 2014:181)

Svědectví Allison Franklin doplňuje Garsd reflexi o poznatek, že pro přírodní katastrofu je obchod s touto komoditou skrytým následkem. (Garsd 2017)

Díky hurikánu Matthew a zemětřesení, které na Haiti proběhlo v roce 2010, se tato země stala jednou z nejzranitelnějších zemí vůči obchodu s lidmi. (Haiti, 2017) Vedoucí mise OSN, která na Haiti působila, Anthony Ngororano, prohlásila, že zvláště v dočasných příbytcích a táborech, které prozatím vyřešily tamější bytovou frustraci, se objevuje kupčení s lidmi a sexuální vykořisťování žen a dívek. (Hepburn 2017)

V souvislosti se zemětřesením na Haiti (2010) a Hurikánem Matthew (2016) U.S. Department of State vydalo report, v němž zmiňuje obchodování se sirotky a jejich následné prodání v rámci „adopce“ do rodin, kde děti sloužily, či se staly obětmi sex-byznysu. (Haiti 2017)

Groves ve svém článku reflektující situaci po nepálském zemětřesení, které proběhlo 25. 4. 2015, zaznamenává reálné obavy obyvatel oblasti Sindhupalchok, že se bez domova a udržitelné práce stávají zranitelnou cílovou skupinou pro obchod s lidmi. Zaznamenává rovněž fenomén prodeje místních obyvatel do globální sítě prodeje. Do tanečních klubů v Keni, veřejných domů, či nelegálních klinik na orgány v Indii, kdy tamní obyvatelky působí rovněž jako manželky na papíře (paper marriages), uklízečky a řadí se zde i otrocká práce na jihu Asie a pašování na mexické a americké státní hranici. (Groves 2016)

Když pomíneme obchodování s orgány, na jehož pozadí je únos a nedobrovolné vyjmutí, prezentuje UNODC obchodování s orgány jako bezvýchodnou zoufalou situaci - na obou stranách řetězce vidí zoufalou osobu. Naráží tím na další aspekt, který vede jednotlivce nabídnout orgán dobrovolně – na tíživou, či neúnosnou finanční situaci. (Organ

Trafficking...) Small-Jordan publikuje závěr, v němž koupě a prodej částí těla z důvodů transplantace, která není provedena řádnou cestou pod záštitou lékaře, nazývá zločinem. Považuje tento typ obchodu za subsystém obchodu s lidmi, navíc jej řadí do organizovaného zločinu. (Small-Jordan, 2016)

Zemětřesení v Nepálu během monzunového období od června do září 2015 komentuje Alesevich z pohledu obchodu s lidmi rovněž za účelem černého trhu s orgány. Prodej je směřován po většinou do nemocnic v Indii. Nepálská vesnice Hokse je cíleně po desetiletí čteně navštěvována obchodníky s ledvinami na černém trhu, tudíž si vysloužila přezdívku Kidney Village (Vesnice ledvin). Bašta obchodníků s orgány na černém trhu je obzvláště chudinská část Hokse – Kavrepalanchok (Alesevich 2016).

V roce 2014 proběhla studie Asijské nadace, která odhalila, že 42 % z „dárců orgánů za peníze“ si mohla později dovolit vlastnit půdu a domek. Obzvláště po zemětřesení, kdy v Hokse nezůstal obyvatelný ani jeden dům, se staly ledviny jejich velkým tématem (Alesevich 2016).

Pro přehlednost a celistvost budou shrnuty identifikované zločiny v prostředí humanitárních katastrof na Kubě, Bahamách, Haiti, Puerto Ricu, Nepálu, Bangladéši a Myanmaru. Ve zmíněných situacích byly bez výjimky identifikovány zločiny proti lidskosti, obzvláště hromadné znásilňování žen a dětí, genocida, etnická čistka, obchodování s lidmi z důvodu prodeje do prostředí sex-byznysu, na práci, na orgány a pašeráctví.

Závěrečné shrnutí

Závěr práce bude věnován shrnutí informací a reflexi postupů a strategií při psaní práce.

V úvodu byl formulován cíl práce, identifikovat konkrétní zločiny, ke kterým dochází v průběhu nepřehledných situací humanitárních katastrof. Zpětně lze formulovaný cíl považovat za vcelku ambiciózní, obzvláště bude-li připuštěno, že byla práce sepsána člověkem bez právního vzdělání.

Nezbytnou součástí textu se v první řadě stala část konkretizace mezinárodního prostředí. Zpočátku byl zvolen deduktivní postup, vizí bylo propracovat se z myšlenek a vývoje mezinárodního práva až ke konkrétním zločinům, za něž může být jednotlivec sankcionován. Tato snaha byla po roce a půl opuštěna, zpětná vazba byla poskytnuta z velkého množství dat, které bez výjimky patřily pod název práce, ale stanovenému cíli se věnovaly okrajově. Druhá myšlenková mapa šla opačným induktivním směrem, a jako taková se při tvorbě práce nejvíce osvědčila.

Dalším zcela zásadním momentem smysluplnějšího zpracování cíle bylo stanovení kritérií, přírodní katastrofy a křehké/zranitelné státy. Tato část se motivací pro volbu kritérií zabývat nebude, úvod práce poskytl vyčerpávající vysvětlení. Nastavení kritérií ve spojitosti s induktivní strategií při psaní, bylo zásadní spojení zvláště z důvodu zpřehlednění a větší systematizaci, kterou předešlá pracovní verze postrádala.

Nyní je prostor vyčleněn na reflexi obsahu kapitol. První kapitola, *Zločin*, měla za cíl představit konkrétní zločiny v trestněprávním kontextu mezinárodního prostředí. Je zde patrný jasný záměr zjistit jaký obsah mají pojmy, které se velice často významově ohýbají a používají na nesprávných místech. Po vyjasnění nejistých termínů a oblastí byla zvýrazněna část, která je pro téma a cíl práce naprosto stěžejní – zločiny proti lidskosti.

Druhá část prezentovala nezbytná dvě kritéria – přírodní katastrofu a zranitelné/křehké státy. Zpočátku se formoval rámeček, do kterého byla kritéria zapuštěna, z toho důvodu se v textu objevily části o vzniku katastrofy a typech katastrof. Ze stejného důvodu byly v části věnované druhému kritériu vymezeny zranitelné státy od staršího pojmu rozvojové státy. Cíl kapitoly byl naplněn ve chvíli vydefinování obou jmenovaných kritérií.

Třetí část měla za cíl na základě poznatků z první a druhé kapitoly teoreticky pojmenovat fakticky identifikované zločiny v prostředí jmenovaných států nezvladatelného neštěstí motivovaných přírodou. Výsledkem bylo identifikované hromadné znásilňování žen

a dětí, genocida, etnická čistka, obchodování s lidmi z důvodu prodeje do prostředí sex-byznysu, na práci, na orgány a pašeráctví.

V rámci formálního plnění náležitostí práce bylo téma konfrontováno s časopisem Sociální práce/Sociálna práce, v němž nebyla nalezena žádná poznámka, která by obsahově obohatila text práce.

Přesahem pro autorku práce je bezpochyby velká zranitelnost jednotlivců v katastrofách různého typu. Kromě splnění cíle bylo velice jemně nastíněno prostředí organizovaného zločinu, jeho schopnost okamžité reakce a znalost nabídky a poptávky černého trhu byla jedním z velkých momentů při psaní práce.

Slovníček pojmů a zkratek

ad hoc	– pro určitý účel
erga omnes	– vůči všem
ius cogens	– právo kogentní, ustanovení, které není možno nahradit domluvou stran
ČČK	– Český červený kříž
ČvT	– Člověk v tísní (People in Need)
DFID	– Department for International Development (Oddělení pro mezinárodní rozvoj)
EHA	– The European Hematology Association (Evropská hematologická asociace)
ECHO	- European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations
EM-DAT	– Mezinárodní databáze katastrof (The international disasters database)
GLOF	- Glacial Lake Outburst Flood (Výbuchy ledovcových jezer)
HDP (GDP)	– hrubý domácí produkt
HIPC	– Heavily Indebted Poor Countries (vysoce zadlužené chudé země)
ICC	– International Criminal Court
IFCR	– International Federation of Red Cross and Red Crescent
ILO	- International Labour Organization
IMF	– International Monetary Fund (Mezinárodní měnový fond)
LDCs	– Least developed countries (nejméně rozvinuté země)
LIC	– Low income countries (země s nízkým příjmem)
MPT	– Mezinárodní právo trestní
MTS	– Mezinárodní trestní soud
MSD	– Mezinárodní soudní dvůr
MVČK	– Mezinárodní výbor Červeného kříže
MZV	– Ministerstvo zahraničních věcí
OECD	– Organization for Economic Co-operation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)
OSN	– Organizace spojených národů (United Nation)
RB	– Rada bezpečnosti (Security Council)
RDD	- Relief and Development Department (Humanitární a rozvojová sekce ČvT)

- UNCTAD – United Nations Conference on Trade and Development
(Konference OSN o obchodu a rozvoji)
- UN – DESA – United Nations Department of Economic and Social Affairs
- UNDP – United Nations Development Programme (Rozvojový program OSN)
- UNHCR - United Nations high commissioner for refugees
- UNODC - United Nations Office on Drugs and Crime
- UN-OHRLLS – The United Nations Office of the High Representative for the Least
Developed Countries, Landlocked Developing Countries and the Small
Island Developing States
- WHO – World Health Organisation (Světová zdravotnická organizace)

Použité zdroje

Knižní publikace

- Balšánek, M. (2014). *Zločiny proti lidskosti v praxi Mezinárodního trestního soudu*. Praha. Univerzita Karlova v Praze. Právnická fakulta. Katedra mezinárodního práva. Dostupné z: <http://docplayer.cz/36969790-Zlociny-proti-lidskosti-v-praxi-mezinarodniho-trestniho-soudu.html>.
- Benedict, H. (2003). *To není vaše vina! Jak se vyrovnat se sexuálním napadením. Rádce pro ženy, muže, dospívající, jejich přátele a rodiny*. Budapešť: ONE WOMAN PRESS.
- Blaikie P., Cannon T. a kol. (2001). *At Risk. Natural hazards, people's vulnerability, and desasters*. Londýn
- Collier, P. (2009). *Miliarda nejchudších*. Praha: Vyšehrad.
- Čepelka, Č., & Šturma, P. (2008). *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: C.H.Beck.
- David, V., Sladký, P., & Zbořil, F. (2006). *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: LINDE PRAHA, a.s.
- Dušková, L. a. (2011). *Encyklopedie rozvojových studií*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Fuchs, J. (2007). *Mezinárodní humanitární právo*. Praha: Ministerstvo obrany ČR - Agentura vojenských informací a služeb.
- EOCD. (2016). *States of Fragility. Understanding Violence. OECD Publishing*. Dostupné z: https://read.oecd-ilibrary.org/development/states-of-fragility-2016_9789264267213-en#page1
- Greene, R.W. (2002). *Confronting Catastrophe: A GIS Handbook*. California.
- Harmáček, J. (2016). *Teorie, realita a rozvojové souvislosti ekonomického růstu v nejméně rozvinutých zemích (LDC)*. Olomouc. Univerzita Palackého v Olomouci.
- Horký, O. (2010). *Česká rozvojová spolupráce: Diskursy, praktiky, rozpory*. Praha: SLON.
- Kuna, Z. (2004). *Rozvojové země ve světové ekonomice 1.vyd.* Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze.
- Lipovský, M (2017). *Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta. Prameny a nové proudy právní vědy.
- Malenovský, J. (1993). *Mezinárodní právo veřejné a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. Brno: Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk Brno.

- Smith, K. (2004). *Environmental Hazards: Assessing Risk and Reducing Disaster*. Londýn: Routledge.
- Střítecký, V.; Topinka, D. et al. (2013) *Obchodování s lidmi za účelem pracovního vykořisťování v teorii a praxi*. Praha. La Strada.
- Šídová L. (2014) *Sexbyznys nerovná se násilí. Přítomnost násilí v sexbyznysu a možnost jeho eliminace*. In: KUTÁLKOVÁ P., KOLBOVÁ Ľ. *Sexuální násilí. Proč se nikdo neptá?* Praha: IUSTITIA.
- Šturma, P. (2002). *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Karolinum.
- Walker, P., & Maxwell, D. (2009). *Shaping the humanitarian world*. New York: Routledge.

Internetové odkazy

- ALESEVICH M. [online]. "Destroyed by quake. Targeted by organ traffickers. Will a monsoon break this village?" Public Radio International (PRI). [posl. akt. 2016-16-06]. Dostupné z: <https://www.pri.org/stories/2016-06-16/destroyed-quake-targeted-organ-traffickers-will-monsoon-break-village> [cit. 2017-20-02].
- AMNESTY INTERNATIONAL. [online]. „Bangladéš/Barma: Oddělení dohody o návratech poskytuje dočasnou úlevu rohingským uprchlíkům.“ [posl.akt. 24.1.2018]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/news/4138/banglades-barma-odlozeni-dohody-o-navratech-poskytuje-docasnou-ulevu-rohingskym-uprchlikum>. [cit. 26.04.2018]
- AMNESTY INTERNATIONAL. [online]. „Kdo jsou rohingové a proč utíkají z Barmy?“ [posl.akt. 2017]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/news/4003/kdo-jsou-rohingove-a-proc-utikaji-z-barmy>. [cit. 26.04.2018]
- BEECH, H. [online]. „Desperate Rohingya Flee Myanmar on Trail of Suffering; It Is All Gone.“ [posl.akt. 2.9.2017]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2017/09/02/world/asia/rohingya-myanmar-bangladesh-refugees-massacre.html>. [cit.26.04.2018].
- ČESKÝ ČERVENÝ KŘÍŽ. [online]. „Čím je Mezinárodní trestní soud?“ [posl. akt. 2018]. Dostupné z: <http://www.cervenykriz.eu/cz/mezinarsoud.aspx>. [cit.26.04.2018].
- ČESKÝ ČERVENÝ KŘÍŽ. [online]. „Odpovědnost jednotlivců za zločiny podle mezinárodního práva“. [posl. akt. 2017]. Dostupné z: <http://www.cervenykriz.eu/cz/mhpodpovednost.aspx>. [cit. 2017-01-20].

- ČLOVĚK V TÍSNI. [online]. „Kontakty.“ [posl.akt. 2018] Dostupné z:
<https://www.clovekvtsni.cz/kontakty/humanitarni-a-rozvojova-sekce-8>.
 [cit. 6.5.2018]
- ČTK. [online]. „Sedm barmských vojáků bylo odsouzeno kvůli masakru Rohingů.“
 [posl.akt. 10.4.2018] Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/sedm-barmських-vojaku-bylo-odsouzeno-kvuli-masakru-rohingu/r~24ded13a3cf711e89509ac1f6b220ee8/?redirected=1529892432>.
 [cit. 6.5.2018]
- DFID. [online]. „Why we need to work more effectively in fragile states.“ [posl. akt. 2005].
 Dostupné z: https://www.jica.go.jp/cdstudy/library/pdf/20071101_11.pdf.
 [cit. 1.5..2018]
- EM-DAT. The international Disaster Database. Centre for Research on the Epidemiology of Disasters – CRED. [online]. „General classification“. [posl.akt. 2009] Dostupné z:
<http://www.emdat.be/classification>. [cit. 2017-10-31].
- ENRILE, A. [online]. „Freedom’s Journey. Understanding Human Trafficking.“
 [posl.akt.2017]. Dostupné z: <https://msw.usc.edu/freedoms-journey-understanding-human-trafficking/#vulnerable>. [cit. 29.4.2018].
- GARSD J. [online]. „Human trafficking is a hudden aftermath of natural disasters".
 Public Radio International (PRI). [posl. akt. 2017-10-05]. Dostupné z:
<https://www.pri.org/stories/2017-10-05/human-trafficking-hidden-aftermath-natural-disasters> [cit. 05.05.2017].
- GETTLEMAN, J. [online]. „Rohingya Recount Atrocities: ‚They Threw My Baby Into a Fire‘. [posl. akt. 11.10.2017]. Dostupné z:
https://www.nytimes.com/2017/10/11/world/asia/rohingya-myanmar-atrocities.html?emc=edit_mbe_20171012&nl=morning-briefing-europe&nlid=78208666&te=1&_r=0. [cit. 05.05.2018].
- GLACIERS, CLIMATE, AND SOCIETY. ONLINE BIBLIOGRAPHY AND RESOURCES. [online]. „Glaciers Hazards“. [posl.akt.neuvedeno]. Dostupné z:
<http://glaciers.uoregon.edu/hazards.html>. [cit.5.5.2017].
- GROVES S. [online]. „Nepal earthquake survivors are falling prey to human tafficking".
 Public Radio International (PRI). [posl. akt. 2016-15-11] Dostupné z:
<https://www.pri.org/stories/2016-11-15/nepal-earthquake-survivors-are-falling-prey-human-trafficking> [cit. 2017-20-01]

- HAGAN J.M.F. „Psychosocial Implications of Disaster or Terrorism on Children: A Guide for the Pediatrician.“ American Academy of Pediatrics. Clinical Report 1996 (posl.akt. 2005) Dostupné z:
<http://pediatrics.aappublications.org/content/116/3/787>[cit. 2017-01-20]
- HEPBURN S. [online]. „Harvey, Irma, and Maria: Natural Disasters and Human Trafficking" HuffPost News [posl.akt.2017-10-04] Dostupné z:
https://www.huffingtonpost.com/entry/harvey-irma-and-maria-natural-disasters-and-human_us_59d55cdbe4b085c51090ad63 [cit. 2017-20-01]
- IFRC. [online]. „Disaster preparedness. Working with communities to prepare for disasters and reduce their impact.“ [posl. akt. 2018] Dostupné z:
<https://media.ifrc.org/ifrc/what-we-do/disaster-and-crisis-management/disaster-preparedness/>. [cit. 5.6.2018]
- IFRC. [online]. „Preparing for disasters“. [posl. akt. nevedeno] Dostupné z:
<http://www.ifrc.org/en/what-we-do/disaster-management/preparing-for-disaster/>. [cit. 2017-09-12]
- IFRC. [online]. „Type of disasters: Definition of Hazard.“ [posl. akt. nevedeno] Dostupné z:
<http://www.ifrc.org/en/what-we-do/disaster-management/about-disasters/definition-of-hazard/>. [cit. 2016-04-21]
- IFRC. [online]. „What is vulnerability“. [posl. akt. nevedeno] Dostupné z:
<http://www.ifrc.org/en/what-we-do/disaster-management/about-disasters/what-is-a-disaster/what-is-vulnerability/>. [cit. 2016-04-21]
- INTERNATIONAL MONETARY FUND. [online]. „World economic outlook: April 2016“. [posl. akt. nevedeno] Dostupné z: <http://www.imf.org/external/datamapper/index>. [cit. 2016-04-21]
- ILO. [online]. „Statistics on forced labour, modern slavery and human trafficking.“ [posl. akt. 2018] Dostupné z: <http://www.ilo.org/global/topics/forced-labour/policy-areas/statistics/lang--en/index.htm>
- KAPLAN, M. [online] „Křehké státy: Poučili jsme se z válek v Iráku a Afghánistánu?“ Česká rozvojová agentura. [posl.akt. 19.6.2017]. Dostupné z:
<http://www.czechaid.cz/krehke-staty-poucili-jsme-se-z-valek-v-iraku-a-afghanistanu/>. [cit. 27.7.2017]
- KUBÁTOVÁ, E. [online]. „Situace Rohingů v Bangladéši je strašná, hrozí tu katastrofa, říká pro INFO.CZ humanitární pracovník.“[posl.akt. 17.3.2018]. Dostupné z:

- <https://www.info.cz/svet/situace-rohingu-v-bangladesi-je-strasna-hrozi-tu-katastrofa-rika-pro-info-cz-humanitarni-pracovnik-26147.html>. [cit. 20.5.2018].
- LEMIEUX F. [online]. „The impact of a natural disaster on altruistic behaviour and crime. Disasters“. [posl.akt. 2014]. 38(3), 483-499 [cit. 2017-10-31]. DOI: 10.1111/disa.12057. ISSN 03613666. [cit. 2016-04-21]
- MESSNER, J.J. [online]. „Fragile States Index 2018: Issues of fragility touch the world's richest and most developed countries in 2018. [posl. akt. 19. 4. 2018]. Dostupné z: <http://fundforpeace.org/fsi/2018/04/19/fragile-states-index-2018-issues-of-fragility-touch-the-worlds-richest-and-most-developed-countries-in-2018/>. [cit. 5.6.2018]
- Ministerstvo vnitra České republiky. [online]. „Terminologického slovníku pojmů z oblasti krizového řízení. Obor bezpečnostní politiky a prevence kriminality. [posl.akt 8. 6. 2016]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník-krizove-rizeni-a-planovani-obrany-statu.aspx>. [cit. 2016-04-21]
- Ministerstvo vnitra České republiky. [online]. „Základní informace o OECD.“ [posl.akt. 17.7.2007]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/1028>. [cit. 17.4.2018].
- Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. [online]. „Základní přehled humanitární pomoci“. [posl.akt.2.4.2012]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/humanitarni_pomoc/prirucka_WFP_pro_nevladni_organizace/zakladni_prehled_humanitarni_pomoci.html. [cit. 17.1.2017].
- NASA. [online]. „Hurricane Seasin 2005: Katrina.“ [posl.akt.13.10.2005] Dostupné z: https://www.nasa.gov/vision/earth/lookingatearth/h2005_katrina.html. [cit. 17.1.2018]
- O'DAY, C. [online]. INTER ACTION. A united voice for global change. „The Link Between Natural Disasters, Crises, And Humanitarian Trafficking.“ [posl. akt. 13.9.2017] Dostupné z: <https://www.interaction.org/newsroom/blog/link-between-natural-disasters-crises-and-human-trafficking>. [cit. 2017-01-20].
- OECD. [online]. „States of Fragility Reports.“ [posl. akt. 2018] Dostupné z: <http://www.oecd.org/dac/conflict-fragility-resilience/listofstateoffragilityreports.htm>. [cit. 5.5.2018].
- OECD. [online]. „The DAC list of ODA recipients 2016“. Dostupné z: <https://www.oecd.org/dac/stats/49483614.pdf> [posl. akt. nevedeno] [cit. 2016-04-21]

- OSOFSKY, J. D.; MASTEN A. S. [online]. „Disaster and Their Impact on Child Development: Institution to the Special Section“. Child development.“ 81 (4) 1029-1039 [posl.akt. 2010]. Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-8624.2010.01452.x/abstract;jsessionid=5FEF8267A5216AC868BDAB4E729832DF.f02t03> (cit. 2017-08-10)
- PEÇANHA, S., WHITE, J. [online]. „Satellite Images Show More Than 200 Rohingya Villages Burned in Myanmar.“ [posl.akt. 18.9.2017]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/interactive/2017/09/18/world/asia/rohingya-villages.html?action=click&module=RelatedCoverage&pgtype=Article®ion=Footer>. [cit.: 21. 5. 2018]
- PROCHÁZKA, V. [online]. „Mezinárodní trestní soud a mezinárodní právo trestní: současnost“. E-polis.cz. Společenskovední časopis. [posl.akt. 13. 9. 2015]. Dostupné z: http://www.e-polis.cz/clanek/mezinarodni-trestni-soud-a-mezinarodni-pravo-trestni-soucasnost.html#_ftn2. [cit. 2017-06-14].
- SAVE THE CHILDREN [on - line] „Child soldiers – and other children used by armed forces and groups“. [posl. akt. 1. 9. 2010]. Dostupné z: <https://resourcecentre.savethechildren.net/sites/default/files/documents/1538.pdf> [cit.: 21. 5. 2017]
- SMALL-JORDAN, D. [online]. „DECODED. Organ Harvesting, Human Trafficking, and the Black Market.“ [posl. akt. 23.3.2016] Dostupné z: <https://www.decodedscience.org/organ-harvesting-human-trafficking-black-market/56966>. [cit. 5.6.2018].
- SVĚT GEOLOGIE. [online]. „Přírodní katastrofy“. [posl. akt. nevedeno] Dostupné z: <http://www.geology.cz/svet-geologie/poznej-geologii/geologicka-temata/prirodni-katastrofy>. [cit. 2017-09-30].
- THE WORLD BANK GROUP. [online]. „How we Classify Countries“. Dostupné z: <http://www.data.worldbank.org/about/country-classifications> [posl. akt. nevedeno] [cit. 2016-04-07]
- TRUE J. [online]. „Gendered violence in natural disasters: Learning from New Orleans, Haiti and Christchurch. Aotearoa New Zealand Social Work Review“ [posl.akt. 2013], 25(2), 78-89. Dostupné z: <http://eds.a.ebscohost.com/eds/detail/detail?vid=0&sid=9e8fb11f-f3c7-4604-8881->

477bc099c9eb%40sessionmgr4010&bdata=JnNpdGU9ZWRzLWxpdmU%3d#AN=90500580&db=sih [cit. 2017-10-31].

UN NEWS. [on-line]. „Causes of Rohingya refugee crisis originate in Myanmar; solutions must be found there, Security Council told.“ [posl. akt. 13.2.2018] Dostupné z: <https://news.un.org/en/story/2018/02/1002612>. [cit. 6.6.2018]

UNITED NATIONS HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES. (UNHCR). [on-line]. „Meeting the rights and protection needs of refugee children“. [posl. akt. 2002-05] Dostupné z: <http://www.refworld.org/docid/4cbd4f652.html> [cit. 2017-08-11]

UNHCR/Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky. [on-line]. „UNHCR’s 5 Priorities for Girl and Boys of Concern to UNHCR“. [posl. akt. 2017] Dostupné z: <http://www.unhcr.org/protection/children/4398146f2/unhcrs-5-priorities-girls-boys-concern-unhcr.html> [cit. 2017-06-10]

UNITED NATIONS DEPARTMENT OF ECONOMIC AND SOCIAL AFFAIRS. [on-line]. „Who we are.“ [posl. akt. neuvědno] Dostupné z: <https://www.un.org/development/desa/en/about/who-we-are.html>. [cit. 31.3.2018]

United Nations Office of the High Representative for the Least Developed Countries, Landlocked Developing Countries and the Small Island Developing States. [on-line]. „About UN-OHRLLS.“ [posl. akt. 2018]. Dostupné z: <http://unohrlls.org/about-unohrlls/>. [cit. 31.3.2018]

UNODC. [on-line]. „Organ Trafficking.“ [posl. akt. 2018] Dostupné z: <https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/emerging-crimes/organ-trafficking.html>. [cit. 31.3.2018]

UN Office on Genocide prevention and the responsibility to protect. [on-line]. „Definition.“ [posl. akt. neuvědno] Dostupné z: <http://www.un.org/en/genocideprevention/genocide.html>. [cit. 31.3.2018]

U.S. Department of State. Diplomacy in Action. [on-line]. „Haiti. Office to monitor and combat trafficking in persons.“ [posl. akt. 2017] Dostupné z: <https://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/countries/2017/271200.htm>. [cit. 31.3.2018]

VINCUREK, L. [online]. „Český rozhlas. Evropská unie. Portugalsko“. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/evropskaunie/staty/_zprava/519430 [posl. akt. 2008] [cit.2016-04-05]

WENNMANN, A. [online]. „Grasping the Strengths of Fragile States: Aid Effectiveness between ‘Top-down’ and ‘Bottom-up’ Statebuilding.“ [posl.akt.2010]. Dostupné z: <http://repository.graduateinstitute.ch/record/4064/files/WP-2011-009.pdf>

WORLD VISION INTERNATIONAL. [online]. „What is a humanitarian disaster?“ [posl.akt.2017]. Dostupné z: <http://www.wvi.org/disaster-management/what-humanitarian-disaster>. [cit. 2017-06-10]

ŽIŽKOVÁ, M. [online]. „Su Ťij nás zklamala a svět krizi Rohingů přehlížel, říká pro INFO.CZ Wittebrood z Evropské komise.“[posl.akt. 9.11.2017]. Dostupné z: <https://www.info.cz/svet/su-tij-nas-zklamala-a-svet-krizi-rohingu-prehlizel-rika-pro-info-cz-wittebrood-z-evropske-komise-19009.html>. [cit. 6.5.2018]

Zákony

Zákon č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník, dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

OSN. Římský statut. [posl.akt.2015]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/04/Rimsky-statut.pdf>.

ICC-CPI. Rome statute of the International Criminal Court. Dostupné z: <https://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/ADD16852-AEE9-4757-ABE7-9CDC7CF02886/283503/RomeStatutEng1.pdf>.

Charta OSN. Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

Stránek: 55, počet znaků (vč. mezer): 95 780